

REGISTAR BRAČNIH UGOVORA KAO DOPRINOS SIGURNOSTI U PRAVNOM PROMETU

Anica Čulo, mag. iur. *
Ivan Šimović, dipl. iur. **

UDK 347.626.2(497.5)
Pregledni znanstveni rad
Primljeno: lipanj 2009.

U radu se razrađuju mogući načini uvođenja registra bračnih ugovora u hrvatski pravni sustav i prilagodbe koje bi nakon toga u postojećem zakonodavstvu trebalo izvršiti. Autori predlažu kako bi registar trebalo ustrojiti te tko bi ga i na koji način trebao voditi. U predloženim rješenjima naglašava se slojevita zaštita podataka iz ugovora čime se u velikoj mjeri isključuje neovlašteno i nedopušteno zadiranje u osobne podatke subjekata bračnih ugovora. U središnjem dijelu rada analiziraju se učinci registracije bračnih ugovora i razmatraju se pitanja odgovornosti, posljedica i sankcija u slučaju zlouporabe podataka iz registra, kako od strane nesavjesnih korisnika tako i od strane voditelja registra.

Uz problem registracije ugovora o uređenju imovinskopravnih odnosa sklopljenih između izvanbračnih drugova i partnera u istospolnim zajednicama razmatra se i pitanje registracije bračnih ugovora s međunarodnim obilježjem. U posljednjem dijelu rada izlažu se sustavi registracije bračnih ugovora u europskim državama te se nastoji ukazati na rješenja koja bi mogla poslužiti pri definiranju oblika i sadržaja budućega hrvatskog registra bračnih ugovora.

Ključne riječi: registar bračnih ugovora, bračni ugovor, registracija.

1. UVOD

U Republici Hrvatskoj, u ovom trenutku, ne postoji registar bračnih ugovora (u nastavku teksta: registar) međutim, osjeća se potreba za njegovim osnivanjem. U prilog osnivanju registra govore brojna poboljšanja koja on donosi,

---

* Anica Čulo, mag. iur., asistentica Pravnoga fakulteta Sveučilišta u Osijeku, Radićeva 13, Osijek.

** Ivan Šimović, dipl. iur., znanstveni novak - asistent Pravnoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Trg maršala Tita 14, Zagreb.

ali ne bismo smjeli zanemarivati i neminovnost promjena društvenih procesa te gledišta ljudi.

Registrom bi se pridonijelo povećanju sigurnosti u pravnom prometu, zatim povećanju pravne sigurnosti samih stranaka bračnih ugovora (kao nositelja prava i obveza koje iz tog ugovora proizlaze) te zaštiti zainteresiranih trećih osoba. Okolnost koja također ide u prilog osnivanju registra jest što ljudi polako mijenjaju gledišta te sve češće sklapaju bračne ugovore.¹ To i ne čudi s obzirom na brojne prednosti koje, s pravnog stajališta, bračni ugovor nudi. "Kao ključnu vrijednost dobrovoljnog ugovornog uređenja imovinskih odnosa moglo bi se navesti da je bračni ugovor jamstvo zaštite imovine, i to putem izbjegavanja dugotrajnih i iscrpljujućih sudskih sporova, izbjegavanja visokih troškova i izbjegavanja smanjenja vrijednosti imovine tijekom i nakon razvrgnuća bračne stečevine."^{2,3} Znači, valja očekivati da će se bračni ugovori u sljedećim godinama sve češće upotrebljavati kao način prilagođavanja zakonskoga imovinskopravnog režima interesima bračnih drugova, stoga već u tome vidimo dostatnu osnovu za raspravu o osnivanju registra. Na takav zaključak nas upućuju i kretanja u drugim razvijenijim zemljama (npr. u Njemačkoj, Francuskoj i Italiji) u kojima je reguliranje imovinskopravnih odnosa bračnim ugovorom postalo sve zastupljenije. Shodno tome, u tim se zemljama provodi registracija bračnih ugovora.^{4,5,6}

---

¹ Ne zna se koliko je bračnih ugovora trenutno sklopljeno u Hrvatskoj, što također predstavlja problem koji bi se riješio osnivanjem registra. Time bi ujedno stvorili osnovu za vođenje statističkih podataka vezanih uz taj, za budućnost, važan pravni instrument.

² Majstorović, I., *Bračni ugovor kao jamstvo zaštite imovine*, Odvjetnik, br. 5 - 6, 2007., str. 38.

³ Za detaljniji prikaz prednosti bračnog ugovora (s pravnog stajališta) vidi: Majstorović, I., *Bračni ugovor - novina hrvatskog obiteljskog prava*, Monografije Pravnoga fakulteta u Zagrebu, Zagreb, 2005.

⁴ U Francuskoj zakon obvezuje na upis činjenice sklapanja bračnog ugovora u državne matice.

U Italiji činjenica sklapanja bračnog ugovora, kao i datum sklapanja te ime javnog bilježnika koji ga je ovjerio, mora biti naznačena na marginama dokumenta koji bi se u hrvatskom sustavu nazvao izvatom iz matice vjenčanih. Prema: Majstorović I., *op. cit.*, (bilj. 3.), str. 110. i 121.

⁵ Njemački sustav registracije bračnih ugovora uređen je odredbama § 1558 - 1563 BGB-a (*v. infra* pod 11.1).

⁶ Zanimljivo je spomenuti kako u Engleskoj, do prije nekoliko godina, sudovi nisu priznavali pravne učinke bračnih ugovora jer su tvrdili kako je provedba istih protivna javnom poretku. Vidi: www.international-divorce.com/england_-_prenuptial.htm

2. PRAVNA PODLOGA REGISTRA BRAČNIH UGOVORA

Polazište odnosno pravnu podlogu za osnivanje registra te reguliranje njegove svrhe, sastavnih dijelova i funkcija predstavljali bi Zakon o zaštiti osobnih podataka⁷ (u nastavku teksta: ZZOP) kao *lex generalis* za sva pravna pitanja vezana uz zbirke osobnih podataka te Obiteljski zakon⁸ (u nastavku teksta: ObZ) kao temeljni propis kojim se regulira institut bračnog ugovora. Zakon o registru bračnih ugovora (u nastavku teksta: ZRBU) trebao bi biti donesen radi reguliranja temeljnih pitanja kao što su osnivanje registra, obveznost upisa bračnih ugovora u registar i promjene oblika bračnog ugovora u odnosu na odredbe ObZ-a. Pravilnik o registru bračnih ugovora (u nastavku teksta: PRBU) trebao bi, kao dopunski propis, biti donesen radi reguliranja tehničkih, organizacijskih i kadrovskih pitanja.⁹

Podaci koji bi se unosili u registar najvećim bi dijelom predstavljali osobne podatke, u smislu ZZOP-a.¹⁰ Slijedom toga, registar bi predstavljao zbirku osobnih podataka.¹¹ Nadalje, zbirka osobnih podataka (registar) mora imati voditelja. Naš prijedlog je da to bude Hrvatska javnobilježnička komora (u nastavku teksta: HJK).¹² Tom prijedlogu u prilog ide nekoliko činjenica. Prvo, svaki bračni ugovor da bi bio valjan mora biti sklopljen u pisanom obliku, a potpisi bračnih drugova moraju biti ovjereni.¹³ Navedene potpise ovjeravaju upravo javni bilježnici, što znači da oni sudjeluju u samom praktičnom dijelu stvaranja bračnih ugovora. Drugo, Hrvatska javnobilježnička komora već vodi Hrvatski upisnik oporuka koji također predstavlja zbirku osobnih podataka. Znači, imaju hardver i softver potreban za provedbu jednoga ovakvog projekta i

⁷ Zakon o zaštiti osobnih podataka, Narodne novine br. 103/2003., 118/2006., 41/2008.

⁸ Obiteljski zakon, Narodne novine br. 116/2003., 17/2004., 136/2004., 107/2007.

⁹ Zakon i Pravilnik o registru bračnih ugovora u ovom trenutku ne postoje, no smatramo da bi, u slučaju realizacije projekta osnivanja registra, isti morali biti doneseni iz razloga koji će biti navedeni u radu.

¹⁰ "Osobni podatak je svaka informacija koja se odnosi na identificiranu osobu ili fizičku osobu koja se može identificirati." (čl. 2. st. 1. t. 1. ZZOP-a).

¹¹ Zbirka osobnih podataka je svaki skup osobnih podataka koji je dostupan prema posebnim kriterijima, bez obzira na to je li sadržan u računalnim bazama osobnih podataka ili se vodi primjenom drugih tehničkih pomagala ili ručno (čl. 2. st. 1. t. 3. ZZOP-a).

¹² Voditelj zbirke osobnih podataka je fizička ili pravna osoba, državno ili drugo tijelo koje utvrđuje svrhu i način obrade osobnih podataka (čl. 2. st. 1. t. 4. ZZOP-a).

¹³ Čl. 255. st. 3. ObZ-a.

osoblje s određenim iskustvom u vođenju takvih zbirki. Sve navedeno čini Hrvatsku javnobilježničku komoru pogodnim kandidatom za voditelja registra.¹⁴

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti osobnih podataka¹⁵ navodi da se osobni podaci smiju prikupljati i dalje obrađivati u svrhu sklapanja i izvršenja ugovora u kojem je ispitanik stranka.¹⁶ Navedena odredba predstavlja pravnu osnovu za prikupljanje i obradu osobnih podataka, dok bi pravni temelj za osnivanje registra, uz navedeni čl. 2. ZID ZZOP-a, bila i odredba čl. 255. ObZ-a.¹⁷ Naime, na temelju tih odredaba trebalo bi, od Ministarstva pravosuđa, zatražiti donošenje Zakona o registru bračnih ugovora koji bi, između ostalog, sadržavao i odredbu o osnivanju registra.

Znači, iz navedenog možemo zaključiti da je ZZOP *lex generalis* kojim su regulirana temeljna pravna pitanja vezana uz zakonito osnivanje i funkcioniranje svih zbirki osobnih podataka, pa tako i predloženog registra. Uz postojeći ZZOP trebalo bi razmisliti o donošenju ZRBU-a koji bi osim odredaba o osnivanju registra regulirao i pitanje voditelja registra (HJK), zatim pitanje obvezatnosti registracije bračnih ugovora u registar (kao i sve posljedice koje to rješenje za sobom povlači) te pitanja pravnih učinaka upisa u registar (kako

¹⁴ Treba napomenuti da neki autori predlažu drugačija, također kvalitetna rješenja.

Tako Majstorović, I. smatra da bi se registar mogao voditi pri općinskim sudovima te da bi se moglo obvezati javne bilježnike da im primjerak ovjerenoga bračnog ugovora dostave odmah po njegovu sklapanju. Vidi: *op. cit.*, (bilj. 3.), str. 213.

Isto mišljenje dijele i Ivančić-Kačer B. te Klasiček D.. Vidi: Ivančić-Kačer, B.; Klasiček, D., *Bračni ugovori - neka otvorena pitanja*, Odabrane teme iz građanskog i obiteljskog prava, Zagreb, 2008., str. 21.

Ipak, prednost dajemo HJK jer sudovi ionako imaju previše posla, a novom reformom sudstva predviđa se smanjivanje broja sudova. Osim toga, ulazak u Europsku uniju, za sudove znači dodatna opterećenja što svakako treba uzeti u obzir prilikom odlučivanja o izboru voditelja registra.

¹⁵ ZID ZZOP, Narodne novine br. 41/2008., čl. 2.

¹⁶ U smislu ZZOP-a pojam ispitanik se odnosi na identificiranu fizičku osobu ili fizičku osobu koja se može identificirati (čl. 2. st. 1. t. 1.). Znači, ispitanik je osoba čiji se osobni podaci pohranjuju u registru.

¹⁷ "Bračnim ugovorom mogu se urediti imovinskopravni odnosi na postojećoj ili budućoj imovini.

Prema trećim osobama uglavci o upravi ili raspolaganju imovinom imaju pravni učinak ako su upisani u zemljišne knjige, odnosno javne upisnike kod kojih je upis nužan za stjecanje prava ili se stvar ne može rabiti bez takva upisa.

Bračni ugovor sklapa se u pisanom obliku, a potpisi bračnih drugova moraju biti ovjereni." (Čl. 255. ObZ-a).

prema bračnim drugovima, tako i prema trećim osobama).¹⁸ Također bi trebalo poraditi i na donošenju PRBU-a kojim bi se regulirala pravna pitanja koja ne uređuje ZZOP, ZRBU ni ObZ, zatim tehnička, organizacijska i kadrovska pitanja važna za kvalitetno poslovanje registra (npr. pitanje ustrojstva, načina rada, ažuriranja evidentiranih podataka, cjenika registracije, osnivanja evidencije itd.) te pitanja koja se tiču zaštite evidentiranih podataka od gubitka, uništenja ili bilo kojeg oblika zlouporabe. O predloženom PRBU-u bit će više govora u nastavku rada.

3. RAZLOZI ZA OSNIVANJE POSEBNOG REGISTRA BRAČNIH UGOVORA

Bračnim ugovorom nevjesta i ženik, odnosno bračni drugovi uređuju svoje imovinske odnose. No, da bi uređenje njihovih odnosa djelovalo i prema trećim osobama u pravnom prometu, potrebno je da imaju mogućnost saznati za njegovo postojanje kako bi uskladili svoje ponašanje u pravnom prometu. Tako dolazimo do pitanja potrebe stvaranja posebnog registra bračnih ugovora koji bi imao zadaću ne samo obznaniti činjenicu da je među određenim osobama sklopljen bračni ugovor, nego bi njegova funkcija bila mnogo šira. Za to je potrebna obligatornost upisa bračnog ugovora u registar.

Naime, postojanje na jednom mjestu podataka o svim bračnim ugovorima koji su sklopljeni pri javnobilježničkim uredima trebalo bi olakšati odvijanje pravnog prometa, ali i pridonijeti većem stupnju pravne sigurnosti. Nije zanemariva ni dobrobit koju bi njegovo postojanje donijelo bračnim drugovima. Obvezno pohranjivanje takvog ugovora, ali i svih njegovih kasnijih izmjena kod javnog bilježnika, te evidentiranje njegova postojanja u središnjem registru bračnih ugovora, pružilo bi bračnim drugovima sigurnost u smislu djelovanja tog ugovora u njihovim međusobnim odnosima, te odnosima s trećima. Postojanje registra bi trebalo približiti javnosti mogućnost ugovornog uređenja imovinskih odnosa u braku, ali i izvanbračnoj i istospolnoj zajednici, a time možda i povećati broj sklopljenih ugovora, pa time dovesti do smanjenja sporova glede imovinskih odnosa.

---

¹⁸ Navedena su pitanja u nastavku rada detaljno obrađena.

4. STRUKTURA REGISTRA BRAČNIH UGOVORA

Registar bračnih ugovora trebao bi se sastojati od glavne knjige i zbirke ugovora.

U glavnu knjigu registra evidentirali bi se podaci o sklopljenim bračnim ugovorima. Navedeni podaci bili bi ograničenog opsega te bi obuhvaćali podatke o strankama bračnih ugovora (npr. ime i prezime, datum rođenja, državljanstvo, adresa, ime roditelja i zanimanje), zatim vrijeme ovjere i registracije istih te, naposljetku, ime i prezime javnog bilježnika kod kojega je provedena ovjera i registracija.¹⁹ Ovaj dio registra trebao bi biti javan. Drugim riječima, podaci sadržani u glavnoj knjizi registra trebali bi biti dostupni zainteresiranim trećim osobama. Uvid u glavnu knjigu trebao bi biti moguć elektroničkim putem, u svako doba, uz navođenje potrebnih podataka barem jedne stranke bračnog ugovora.²⁰ Time bi ostvarili jedan dio ciljeva registra u smislu povećanja sigurnosti u pravnom prometu putem informiranja, a samim time i zaštite zainteresiranih trećih osoba. Pored toga, ostvarilo bi se i načelo javnosti kao jedno od temeljnih načela registarskoga materijalnog prava.²¹ O konkretnim primjerima kako će se registrom povećati sigurnost u pravnom prometu odnosno zaštititi poštene treće osobe, bit će više riječi u nastavku rada.

---

¹⁹ Treba naglasiti da bi registracija bračnih ugovora u registar bila obvezna. Iz toga proizlazi da bi upis bračnog ugovora u registar imao konstitutivan učinak što znači da bračni ugovor proizvodi pravne učinke tek u trenutku upisa u registar. To opet za sobom nužno povlači dopunu čl. 255. st. 3. ObZ-a, jer isti to ne navodi kao uvjet valjanosti bračnog ugovora. Naime, u ZRBU bi trebalo navesti da je upis bračnog ugovora u registar dodatni uvjet valjanosti istog. Ako upis u registar ne bi bio obvezan, onda smisao osnivanja registra postaje upitan.

²⁰ Članak 9. Pravilnika o hrvatskom upisniku oporuka sadrži sličnu odredbu kojom se regulira način te uvjeti pristupa evidentiranim podacima. Vidi: Pravilnik o hrvatskom upisniku oporuka, Narodne novine br. 135/2003., 164/2004.

²¹ Josipović, T. navodi da je načelom javnosti u formalnom smislu određeno u kojem je opsegu pojedini registar javan, tko i uz koje pretpostavke može ostvariti uvid u registar te u koje se dijelove registra ostvaruje uvid i kako. Prema: Josipović, T., Zajednička načela registarskog materijalnog prava, u: Dika, M.; Ernst, H.; Jelčić, O.; Josipović, T.; Lisičar, H.; Marin, J.; Marković, N.; Matanovac, R.; Rački Marinović, A.; Radišić, N.; Roić, M.; *Hrvatsko registarsko pravo - registri pravnih osoba, nekretnina, pokretnina i prava*, Narodne novine d.d. Zagreb, 2006., str. 11.

Pored glavne knjige trebala bi postojati i zbirka ugovora u koju bi se pohranjivali svi registrirani bračni ugovori. Uvid u ovaj dio registra trebao bi biti prilično restriktivno reguliran, jer je taj uvid usmjeren na sam sadržaj određenoga registriranog ugovora. Zbog toga bi se moglo prihvatiti rješenje da sami bračni drugovi, prilikom registracije bračnih ugovora, odluče hoće li trećim osobama dopustiti uvid u sam sadržaj ugovora ili će tu mogućnost otkloniti, tj. zabraniti uvid u sadržaj njihovoga bračnog ugovora. Treba napomenuti da, ako bi bračni drugovi prilikom registracije dopustili mogućnost uvida u sadržaj ugovora, tada bi to bilo samo načelno dopuštenje. To ne znači da bi sadržaj bračnog ugovora bio svima dostupan (npr. objavljen na internetskoj stranici Hrvatske javnobilježničke komore), već bi pristup sadržaju tog ugovora bio moguć samo uz ispunjenje određenih pretpostavki. Spomenute pretpostavke bile bi sljedeće: 1) zainteresirana treća osoba mora HJK uputiti zahtjev za uvid u sadržaj bračnog ugovora, 2) u zahtjevu se moraju navesti podaci o bračnom ugovoru, osobama koje su ga sklopile, zatim što je predmet interesa podnositelja zahtjeva, te podaci o samom tražitelju zahtjeva, 3) podnositelj zahtjeva mora imati pisanu suglasnost obaju bračnih drugova da bi ostvario uvid u sadržaj bračnog ugovora, 4) podnositelj zahtjeva mora navesti svrhu odnosno pravni temelj zbog kojeg bi joj se uvid trebao omogućiti. Tek ispunjenjem tih pretpostavki, uvid u sadržaj traženoga bračnog ugovora bio bi dozvoljen tako da bi HJK podnositelju zahtjeva dostavila ispis onog dijela bračnog ugovora koji predstavlja predmet njegova interesa. Znači, čak ni tada podnositelj zahtjeva ne bi imao mogućnost uvida u cijeli bračni ugovor, već samo u onaj dio sadržaja za koji je dobio odobrenje bračnih drugova. Sve to ukazuje na slojevitu zaštitu registriranih ugovora. Ipak, mogao bi postojati jedan izuzetak od ovog pravila. Ako bi se pred sudom pokrenuo postupak predmet kojeg bi bio registrirani bračni ugovor, tada bi sudu trebao biti omogućen bezuvjetan uvid u sadržaj tog ugovora.²² To bi, svakako, pridonijelo efikasnijem rješavanju konkretnog predmeta.²³

Ovakvom regulacijom privatnost bračnih drugova i njihove imovine bila bi zajamčena te po tom pitanju ne bi bilo mjesta prigovorima. Također, takvim

---

²² U takvoj situaciji bi Hrvatska javnobilježnička komora bila dužna, na zahtjev suda, bez odgode istom dostaviti preslik bračnog ugovora.

²³ Sličnu odredbu sadrži i prijedlog novoga slovenskoga Obiteljskog zakona (Družinski zakonik) u čl. 86. st. 2. Vidi: www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/druz_zakonik_pr_180607.pdf

uređenjem međudnosa načela zaštite privatnosti bračnih drugova i načela zaštite poštenih trećih osoba, uklonila bi se jedna značajna prepreka osnivanju registra bračnih ugovora.²⁴

Zaključno treba naglasiti kako bi upis bračnih ugovora u glavnu knjigu registra bio obavezan dok bi mogućnost uvida u njihov sadržaj ovisila o odluci bračnih drugova.

5. DUŽNOSTI VODITELJA REGISTRA U VOĐENJU EVIDENCIJE

ZZOP nameće voditelju registra još jednu važnu dužnost. Naime, voditelj registra bio bi dužan uspostaviti i voditi evidenciju koja bi sadržavala temeljne informacije o registru.²⁵

Shodno odredbama čl. 14. ZZOP-a, informacije o registru sadržane u navedenoj evidenciji odnosile bi se na:

1) svrhu obrade (povećanje sigurnosti u pravnom prometu, zatim pravne sigurnosti samih stranaka bračnih ugovora (kao nositelja prava i obveza koje iz tog ugovora proizlaze) te zaštita poštenih trećih osoba);

2) pravni temelj uspostave registra (ZRBU koji bi bio donesen na temelju čl. 2. ZID ZZOP-a i čl. 255. ObZ-a);

3) kategorije osoba na koje se podaci odnose (bračni drugovi - stranke bračnih ugovora);

4) vrste podataka sadržanih u registru (ime i prezime bračnih drugova, datum njihova rođenja, državljanstvo, adresa, ime njihovih roditelja, njihovo zanimanje, zatim vrijeme ovjere te vrijeme registracije bračnog ugovora, ime i prezime javnog bilježnika koji je bračni ugovor ovjerio, odnosno registrirao te podaci koji ulaze u sadržaj bračnog ugovora);

5) način prikupljanja i čuvanja podataka (prilikom ovjere potpisa stranaka bračnog ugovora javni bilježnik zadržava određeni broj primjeraka bračnog ugovora (npr. tri primjerka) koje šalje HJK zajedno s ostalom potrebnom dokumentacijom);

---

²⁴ Naime, upravo nemogućnost pomirenja tih dvaju načela neki autori vide kao glavnu prepreku osnivanju registra. Tako: Majstorović, I., *op. cit.*, (bilj. 3.), str. 214. te Ivančić-Kačer, B.; Klasiček, D., *op. cit.*, (bilj. 14.), str. 21.

²⁵ ZZOP, čl. 14.

6) vremensko razdoblje čuvanja i uporabe podataka (pitanja vezana uz čuvanje, ažuriranje i brisanje podataka trebala bi biti uređena predloženim PRBU-om);²⁶

7) osobno ime, odnosno naziv korisnika registra, njegovu adresu, odnosno sjedište;^{27, 28}

8) naznaku poduzetih mjera zaštite registriranih podataka (pitanja vezana uz tehničke, organizacijske i kadrovske mjere poduzete u svrhu zaštite evidentiranih podataka od gubitka, uništenja te bilo kojeg oblika zloupotrebe trebala bi biti uređena predloženim PRBU-om).

Prikazana evidencija dostavljala bi se Agenciji za zaštitu osobnih podataka te bi se pohranjivala u Središnjem registru kojeg vodi ista Agencija.

6. UČINAK REGISTRACIJE BRAČNOG UGOVORA (U REGISTAR)

Registracija bračnog ugovora (u registar) imala bi dvojak učinak. Pri tom, treba razlikovati učinke koje bi registracija bračnog ugovora imala prema bračnim drugovima od učinaka koje bi proizvodila prema trećim zainteresiranim osobama.

6.1. Učinak registracije bračnog ugovora u odnosu na bračne drugove

Prethodno je u radu navedeno da bi registracija bračnih ugovora u registar trebala biti obvezna. Iz tog bi razloga, u odnosu na bračne drugove, registracija

---

²⁶ Kao pravna podloga za uređenje navedenih pitanja može poslužiti čl. 20. ZZOP-a.

²⁷ Ova točka evidencije vrlo je zanimljiva i iskoristiva. Naime, uzme li se u obzir značenje pojma korisnik prema ZZOP-u ("Korisnik je fizička ili pravna osoba, državno ili drugo tijelo kojem se osobni podaci mogu dati na korištenje." (čl. 2. st. 1. t. 5. ZZOP-a), dolazi se do zaključka da bi se unutar evidencije vodio i popis osoba koje su tražile i ostvarile uvid u registar. Ovo se smatra korisnim jer bi moglo poslužiti kao jedan oblik prevencije zlouporabe podataka evidentiranih u registru. Također, to ispitanika (osobu čiji su podaci evidentirani u registru) stavlja u povoljniji položaj jer može od voditelja registra zahtijevati ispis podataka o tome tko je, za koje svrhe i po kojem temelju dobio na korištenje osobne podatke koji se odnose na njega (čl. 19. st. 1. t. 5. ZZOP-a). Izloženo rješenje zanimljivo je i zbog transparentnosti koja se istim postiže.

²⁸ Sličnu odredbu sadrži i prijedlog novoga slovenskoga Obiteljskog zakona (Družinski zakonik) u čl. 89. st. 2. Vidi: www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokument_i_pdf/druz_zakonik_pr_180607.pdf

imala konstitutivan pravni učinak. Znači, bračni ugovor bi za bračne drugove proizvodio pravne učinke samo ako bi bio registriran (upisan u registar).²⁹ Time se povećava pravna sigurnost bračnih drugova, jer bi njihov bračni ugovor bio ovjeren i registriran te bi upravo taj ugovor bio polazište za rješavanje bilo kakvoga eventualnog spora koji bi se među supružnicima pojavio u budućnosti, a ticao bi se predmeta bračnog ugovora.

Korisnost takve regulacije očitovala bi se i u slučaju konkurencije bračnog ugovora i oporuke. Naime, oporučitelj oporukom može raspolagati samo onim što je u njegovom vlasništvu. Što je točno bilo u njegovom vlasništvu u trenutku smrti, utvrdit će se uvidom u zemljišne knjige. Međutim, do problema će doći ako bračni drugovi u zemljišne knjige nisu upisali raspolaganja imovinom (u konkretnom slučaju nekretninom) koja su ugovorili samim bračnim ugovorom. Primjer: U zemljišnu knjigu je kao vlasnik kuće upisan X. Međutim, sklapajući bračni ugovor X i njegova supruga Y su ugovorili suvlasništvo nad kućom u jednakim dijelovima, ali isto nisu upisali i u zemljišnu knjigu. Kada bi u trenutku smrti X oporučno cijelu kuću ostavio svome bratu W, takvo njegovo raspolaganje bilo bi valjano s obzirom na stanje upisano u zemljišnoj knjizi jer vlasništvo nad nekretninom stječe se u trenutku upisa istog u zemljišnu knjigu, što u konkretnom slučaju nije učinjeno (od strane Y). U ovom slučaju, nasljednik W bi se mogao pozivati na načelo povjerenja u zemljišne knjige te na svoje poštenje, u smislu neznanja za postojanje bračnog ugovora. Međutim, Y bi imala pravo na obveznopravni zahtjev prema nasljedniku W na temelju sklopljenoga bračnog ugovora. Znači, u toj situaciji, ovjereni i registrirani bračni ugovor Y stavlja u povoljniji položaj od onog u kojem bi bila da bračni ugovor nije registriran jer je mogućnost osporavanja sadržaja registriranoga bračnog ugovora vrlo mala.

Međutim, takva regulacija za sobom nužno povlači i određena pitanja. Prvo, što bi bila posljedica propusta registracije bračnog ugovora? Drugo, je li moguće provesti ovakvu regulaciju bez zadiranja u postojeći ObZ odnosno bez donošenja ZRBU-a? Treće, što s bračnim ugovorima koji su već sklopljeni ili će biti sklopljeni prije, eventualnog, ustroja registra?

Jedina logična posljedica propusta registracije bračnog ugovora bila bi nevaljanost istog. Međutim, to za sobom povlači problem, a taj je što postojeći ObZ

---

²⁹ Konstitutivnost upisa sastoji se u tome da se tek upisom u javni registar stvaraju, odnosno poništavaju određeni pravni odnosi koji nastaju u pravnom prometu u povodu određenih stvari i pravnih osoba. Tako: Josipović, T., *op. cit.*, (bilj. 19.), str. 6.

ne predviđa registraciju kao uvjet valjanosti bračnog ugovora.³⁰ Ovaj problem se može riješiti na dva načina. Možemo citiranu odredbu ObZ-a izmijeniti tako da, pored pisanog oblika i ovjere potpisa bračnih drugova, dodamo i registraciju bračnih ugovora (u registar) kao treću pretpostavku za valjanost istog.³¹ Međutim, spomenuti problem bilo bi bolje riješiti donošenjem ZRBU-a. Tim zakonom bi se reguliralo cjelokupno pitanje promjene oblika bračnih ugovora. Naime, pored postojećih pretpostavaka za valjanost bračnih ugovora unijela bi se i odredba o obvezatnosti registracije bračnih ugovora (u registar). Na taj bi način ZRBU, u pogledu pretpostavki za valjanost bračnih ugovora, postao *lex specialis* odnosno *lex posterior* u odnosu na ObZ. Prednost ZRBU-a je što bi na jednom mjestu bila regulirana temeljna pitanja vezana uz registar (osnivanje registra, voditelj registra, obvezatnost registracije, pravni učinci registracije), ali i to što bi njegovim donošenjem izbjegli ponovno zadiranje u koherentnost postojećeg ObZ-a. Alternativa prethodnim prijedlozima jest da registracija bračnih ugovora ne bude obvezna već fakultativna. Međutim, time bi se korisnost cjelokupnog registra dovela u pitanje zato što tada podaci evidentirani u registru ne bi bili potpuni. Tada, registar ne bi mogao pružiti bračnim drugovima željenu razinu zaštite njihovih prava i obveza uglavljenih bračnim ugovorom, niti bi mogao informirati treće osobe o postojanju bračnih ugovora u stvarnom opsegu.

Odgovor na drugo pitanje već se nametnuo u prethodnom odjeljku. Naime, izloženu regulaciju bilo bi teško provesti bez donošenja ZRBU-a.

Problem bračnih ugovora sklopljenih prije, eventualnog, ustroja registra riješio bi se određivanjem roka unutar kojeg bi bračni drugovi bili dužni postojeći bračni ugovor registrirati. Do isteka spomenutog roka, navedeni bračni ugovori bili bi valjani (ako su bili sklopljeni u skladu s postojećom zakonskom odredbom). Nakon isteka roka bračni ugovori koje bi bračni drugovi propustili registrirati više ne bi proizvodili pravne učinke.

Prema tome, odgovori na prvo, drugo i treće pitanje su sljedeći. Prvo, posljedica propusta registracije bračnog ugovora bila bi nevaljanost istog. Drugo, izloženu regulaciju bilo bi moguće provesti bez zadiranja u postojeći ObZ,

---

³⁰ "Bračni ugovor sklapa se u pisanom obliku, a potpisi bračnih drugova moraju biti ovjereni." (Čl. 255. st. 3. ObZ-a).

³¹ Pitanje je koliko bi bilo dobro ponovno se upuštati u izmjene i dopune ObZ-a kada je od posljednjih prošlo tek nešto više od godine dana (ZIDObZ Hrvatski sabor je donio na sjednici 3. listopada 2007. godine, dok je isti stupio na snagu 1. siječnja 2008. godine).

pod uvjetom donošenja ZRBU-a kojim bi se, pored postojećih pretpostavki za valjanost bračnog ugovora, dodala i odredba o obvezatnosti registracije bračnih ugovora (u registar). Treće, bračni ugovori koji bi bili sklopljeni prije ustroja registra bili bi valjani, ali samo određeno vrijeme. Naime, postavio bi se vremenski rok unutar kojeg bi bračni drugovi bili dužni postojeći bračni ugovor registrirati. Nakon isteka navedenog roka, neregistrirani bračni ugovori više ne bi proizvodili pravne učinke.

6.2. Učinak registracije bračnog ugovora u odnosu na treće zainteresirane osobe

Prema trećim osobama u pravnom prometu, registracija bračnih ugovora (u registar) imala bi učinak obavijesti.³² Na taj način, trećim osobama bilo bi omogućeno saznanje činjenice koja bi ih stavljala u povoljniji položaj u slučaju da žele sklopiti pravni posao s kojom od stranaka bračnog ugovora. Navedenu informaciju treća osoba mogla bi iskoristiti na način da se što bolje pripremi za sklapanje pravnog posla sa strankom bračnog ugovora i da ništa ne prepusti slučaju. Pri tome se misli na situaciju kada bi, na primjer, treća osoba htjela kupiti automobil koji je, "po papirima" u vlasništvu jednog od bračnih drugova. Ako taj bračni drug ima sklopljen bračni ugovor, treća osoba bi trebala, saznajući za tu činjenicu, na sklapanje ugovora o kupoprodaji pozvati i drugoga bračnog druga te se na taj način osigurati od eventualnih naknadnih komplikacija.³³

³² U protivnom, registrom bi se stvarala konkurencija ostalim registrima nekretnina i pokretnina, a to bi u konačnici vodilo većoj pravnoj nesigurnosti. Naime, tada bi se moglo dogoditi da pravno stanje određene nekretnine odnosno pokretnine bude sadržajem nekoliko registara. Ako bi u navedenoj situaciji, u svakom od registara bilo evidentirano različito pravno stanje (npr. u svakom od registara je kao vlasnik određene nekretnine odnosno pokretnine upisana druga osoba), onda se postavlja pitanje u koji od registara imati povjerenje, tj. u kojem od registara je upisano pravno stanje nekretnine, odnosno pokretnine koje će sud valorizirati kao mjerodavno. Zbog navedenog bi registracija bračnih ugovora, prema trećim osobama u pravnom prometu, imala samo učinak obavijesti.

³³ Neki odvjetnici savjetuju svoje stranke da prilikom kupnje nekretnine ili pokretnine obvezno vode računa o tome je li prodavatelj u braku ili nije. Ako je dotični u braku, odvjetnici na sklapanje ugovora zovu i prodavateljevoga bračnog druga te traže da isti potpiše izjavu kojom potvrđuje da je stanje upisano u odgovarajućem registru (npr. zemljišnoj knjizi, upisniku brodica, upisniku motornih vozila itd.) važeće te da oni sami nemaju

Neizvjesna situacija bi mogla nastati u slučaju da treća osoba ne sazna za bračni ugovor bračnih drugova, bez obzira što je isti uredno registriran. Moglo bi se dogoditi da treća osoba ulazi u pravni posao (npr. ugovor o kupoprodaji) s osobom koju smatra samovlasnikom objekta kupoprodaje, a ona to uistinu nije (ima sklopljen i registriran bračni ugovor, o kojem treća osoba nema saznanja, kojim su udjeli u suvlasništvu objekta kupoprodaje podijeljeni s njegovim bračnim drugom). U takvoj situaciji, pravna nesigurnost postoji i na strani treće osobe (kupca) i na strani prodavateljevoga bračnog druga. Naime, bračni drug koji prodaje stvar bez pristanka drugoga bračnog druga, ujedno i suvlasnika te stvari, čini poslovodstvo bez naloga (*negotiorum gestio*). Pravne posljedice takvog čina teorija i praksa različito tumače. Ako je treća osoba (kupac) kupila stvar u dobroj vjeri, ne znajući za bračni ugovor prodavatelja, a u javnom registru nije iskazano suvlasništvo te stvari (objekta kupoprodaje), pravni poredak bi takvu osobu trebao zaštititi vodeći se načelom zaštite povjerenja u zemljišne knjige odnosno javne upisnike. Pri tome, oštećeni bračni drug bi trebao imati pravo postaviti obveznopравни zahtjev prema svojem bračnom drugu (prodavatelju) po osnovi poslovodstva bez naloga.

Ustavni je sud Republike Hrvatske, u presudi U-III/493/2002 zauzeo suprotno stajalište.³⁴ Prema reakcijama na navedenu presudu, moglo bi se zaključiti da postoji nesklad sudske prakse unutar nje same te sudske prakse i pravne teorije.

7. ODGOVORNOST, POSLJEDICE I SANKCIJE U SLUČAJU ZLOUPORABE PODATAKA IZ REGISTRA BRAČNIH UGOVORA

7.1. Odgovornost, posljedice i sankcije u slučaju zlouporabe podataka iz registra od strane nesavjesnih korisnika

Zlouporaba podataka iz registra, od strane nesavjesnih korisnika, trebala bi biti primjereno sankcionirana.³⁵ Sankcioniranje nesavjesnih korisnika je izu-

---

nikakvih stvarnih prava na objektu kupoprodaje. Odvjetnici time osiguravaju svojeg klijenta od bilo kakvih naknadnih komplikacija odnosno sporenja.

³⁴ Uvid u spornu odluku Ustavnog suda moguć je na: <http://sljeme.usud.hr/usud/praksaw.nsf/Pojmovi/C1256A25004A262AC1256F2D002A7EAF?OpenDocument>

³⁵ Nesavjesni korisnik bila bi osoba koja registrirane podatke nedopušteno objavi, promijeni ili uništi, zatim osoba koja do tih podataka dođe na nezakonit način te osoba koja navedene podatke zlorabi na kakav drugi način (bilo namjerno ili slučajno).

zetno važno, jer bi izostanak konkretne sankcije, djelovao vrlo destimulativno na bračne drugove u smislu odustajanja od sklapanja bračnih ugovora iz straha od zlorabe podataka o istima.

Postavlja se pitanje kako primjereno sankcionirati, na primjer, tabloid koji iskoristi podatak o postojanju bračnog ugovora kojem je jedna od stranaka javna osoba (taj podatak bio bi trećima dostupan uvidom u glavnu knjigu registra) i počne navoditi odnosno nagađati što je sve tim ugovorom regulirano (uvid u sadržaj bračnog ugovora bio bi moguć samo uz dopuštenje bračnih drugova te ispunjenje prethodno navedenih pretpostavaka, što znači da tabloid do tih podataka ne bi mogao doći, barem ne zakonitim putem)? U konkretnom slučaju, povrijeđena osoba mogla bi se obratiti Agenciji za zaštitu osobnih podataka (u nastavku teksta: Agencija) koja bi onda poduzela potrebna postupanja.³⁶ Agencija bi odgovornost nesvjesnog korisnika (npr. tabloida) utvrdila na temelju članka 18. stavka 2. ZZOP-a.³⁷ Novčana sankcija koja bi uslijedila, temeljila bi se na članku 36. stavku. 1. t. 4. i članku 24. stavku 2. ZZOP-a.³⁸

Sadašnja visina novčane kazne u iznosu od 20.000 do 40.000 kuna, svakako nije dostatna sankcija za takvoga nesavjesnog korisnika. Pretpostavka je da bi on, publiciranjem navedenih (dez)informacija, uprihodovao mnogo više. Zbog toga treba naglasiti da navedena sankcija predstavlja samo jedan od tri aspekta odgovornosti nesavjesnog korisnika i to prekršajnopravnu odgovornost.

Preostala dva aspekta odgovornosti su kaznenopravna odgovornost i građanskopravna odgovornost nesavjesnih korisnika. Sankcije koje iz navedenih odgovornosti proizlaze kao moguće određuje nadležni sud te su mnogo ozbiljnije, a nesavjesnim korisnicima predstavljaju mnogo veću prijetnju.

---

³⁶ "Svatko tko smatra da mu je povrijeđeno neko pravo zajamčeno ovim Zakonom može podnijeti zahtjev za utvrđivanje povrede prava Agenciji za zaštitu osobnih podataka." (Čl. 24. st. 1. ZZOP-a).

³⁷ "Voditelj zbirke osobnih podataka i **korisnik** dužni su poduzeti tehničke, kadrovske i organizacijske mjere zaštite osobnih podataka koje su potrebne da bi se osobni podaci zaštitili od slučajnog gubitka ili uništenja i od nedopuštenog pristupa, nedopuštene promjene, nedopuštenog objavljivanja i svake druge zlorabe te utvrditi obvezu osoba koje su zaposlene u obradi podataka, na čuvanje tajnosti podataka." (Čl. 18. st. 2. ZZOP-a).

³⁸ "Novčanom kaznom od 20 000 do 40 000 kuna kaznit će se za prekršaj voditelj zbirke osobnih podataka ili **korisnik** koji nije osigurao odgovarajuću zaštitu osobnih podataka." (Čl. 36. st. 1. t. 4. ZZOP-a).

"O povredi prava Agencija za zaštitu osobnih podataka odlučuje rješenjem." (Čl. 24. st. 2. ZZOP-a).

Upravo činjenica da će nesavjesni korisnici odgovarati pred sudom je nešto što strankama registriranih bračnih ugovora ulijeva osjećaj veće sigurnosti i zaštićenosti no što bi to bio slučaj kada bi spomenuti prekršitelji odgovarali samo pred Agencijom.

Naime, Kazneni zakon³⁹ (u nastavku teksta: KZ) već od 1997. godine štiti građane Republike Hrvatske od nedozvoljene uporabe osobnih podataka. Za navedeno kazneno djelo određena je novčana kazna ili kazna zatvora od šest mjeseci.⁴⁰ To znači da bi bračni drugovi imali mogućnost kaznenog progona nesavjesnog korisnika (npr. tabloida).⁴¹ Ako bi sud utvrdio da u postupanju nesavjesnog korisnika (npr. tabloida) postoje elementi kaznenog djela, postupio bi sukladno citiranom članku KZ-a.

Sumirajući sve što je rečeno o prekršajnoj i kaznenopravnoj odgovornosti nesavjesnog korisnika (npr. tabloida), treba zapamtiti da pravni poredak u načelu isključuje kumulaciju prekršajnog i kaznenog postupka za neko ponašanje koje bi istodobno ispunjavalo pravna obilježja kaznenog djela i prekršaja. U tom slučaju prednost uvijek ima kazneni postupak.⁴²

Paralelno prekršajnoj i kaznenopravnoj odgovornosti postoji građanskopravna odgovornost. Smisao je u tome da pored novčane kazne, odnosno kazne zatvora koja se nesavjesnom korisniku može izreći na temelju njegove prekršajne odnosno kaznene odgovornosti, bračni drugovi uvijek mogu tražiti i naknadu štete zbog povrede prava osobnosti.⁴³ Naime, logično je da

---

³⁹ Kazneni zakon, Narodne novine br. 110/1997., 27/1998., 129/2000., 51/2001., 105/2004., 84/2005.

⁴⁰ "Tko bez privole građana protivno uvjetima određenima u zakonu, prikuplja, obrađuje ili koristi njihove osobne podatke ili te podatke koristi suprotno zakonom dozvoljenoj svrsi njihova prikupljanja kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do šest mjeseci.

Kazneni postupak za kazneno djelo iz stavka 1. ovog članka pokreće se povodom prijedloga." (Čl. 133. st. 1. i st. 2. KZ-a).

⁴¹ Navedeni kazneni progon je specifičan, jer se pokreće povodom prijedloga. To znači da bi, u konkretnom slučaju, bračni drugovi podnijeli državnom odvjetništvu prijedlog za kazneni progon tabloida. Tada, zapravo, državni odvjetnik postaje ovlašten tužitelj, ali je njegov kazneni progon apsolutno određen voljom ovlaštenika na prijedlog (bračnih drugova). Vidi: Krapac, D., *Kazneno procesno pravo*, Institucije, knjiga I., III. izdanje, Narodne novine d. d., Zagreb, 2007., str. 58. i 59.

⁴² *Ibid*, str. 34.

⁴³ Znači, pravo tražiti naknadu štete postoji neovisno o postojanju kaznenopravne ili prekršajopravne odgovornosti.

će strana čije je pravo osobnosti povrijeđeno potraživati određenu novčanu naknadu za pretrpljenu neimovinsku štetu. To omogućuje Zakon o obveznim odnosima⁴⁴ (u nastavku teksta: ZOO) odredbama o naknadi štete nastale povredom prava osobnosti.⁴⁵ Znači, sankcija koja proizlazi iz građanskopravne odgovornosti je obveza nesavjesnog korisnika (npr. tabloida) naknaditi štetu direktno onim osobama kojima je istu svojim postupcima i uzrokovao (bračnim drugovima - strankama bračnog ugovora).⁴⁶

Time smo iscrpili sve aspekte odgovornosti i sve mogućnosti sankcioniranja nesavjesnih korisnika. Iz svega navedenog može se zaključiti da bračni drugovi, čiji se podaci nalaze u registriranim bračnim ugovorima, ipak imaju adekvatno oružje za borbu protiv nesavjesnih korisnika navedenih podataka. Pri tome se opetovano naglašava da sama struktura predloženog registra uvelike prevenira zlouporabu registriranih podataka te sprječava potrebu za prekršajnopравnim, kaznenopравnim odnosno građanskopravnim gonjenjem nesavjesnih korisnika.⁴⁷

7.2. Odgovornost, posljedice i sankcije u slučaju zlouporabe podataka iz registra od strane voditelja registra

Voditelj registra podliježe istim odgovornostima, posljedicama i sankcijama za zlouporabu registriranih podataka koje vrijede i za nesavjesne korisnike. Naime, sve odredbe ZZOP-a, KZ-a i ZOO-a koje su citirane u prethodnom poglavlju primjenjuju se na odgovarajući način i na voditelja registra, tj. voditelja zbirke osobnih podataka.⁴⁸

---

⁴⁴ Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine br. 35/2005., 41/2008.

⁴⁵ "Svaka fizička i pravna osoba ima pravo na zaštitu svojih prava osobnosti pod pretpostavkama utvrđenim zakonom. Pod pravima osobnosti u smislu ovog Zakona razumijevaju se prava na život, tjelesno i duševno zdravlje, ugled, čast, dostojanstvo, ime, privatnost osobnog i obiteljskog života, slobodu i dr." (Čl. 19. st. 1. i 2. ZOO-a).
"Šteta je umanjenje nečije imovine (obična šteta), sprječavanje njezina povećanja (izmakla korist) i povreda prava osobnosti (neimovinska šteta)." (Čl. 1046. ZOO-a).

⁴⁶ Valja upozoriti na razlikovanje pojma naknade štete od pojma plaćanja kazne. Naime, kod naknade štete novac uplaćen od strane nesavjesnog korisnika završava na računu oštećenika dok kod plaćanja kazne uplaćeni novac završava u državnom proračunu.

⁴⁷ Vidi 3. poglavlje ovog rada.

⁴⁸ Vidi bilješke 34., 36., 37., 39., 41., 42., 44.

Ipak, postoji jedna posebnost koja se odnosi na voditelja registra. U članku 26. ZZOP-a izričito se utvrđuje njegova odgovornost za štetu koja je ispitaniku nastala zbog obrade osobnih podataka protivno odredbama navedenog zakona.^{49,50} Naime, istim člankom utvrđena je odgovornost voditelja registra sukladno općim propisima o naknadi štete. Navedeno pravo na naknadu štete ostvaruje se pred sudom opće nadležnosti. Time je zakonodavac naglasio građanskopravnu odgovornost voditelja registra koja proizlazi iz odredbi ZOO-a.

8. PROBLEM REGISTRACIJE UGOVORA O UREĐENJU IMOVINSKOPRAVNIH ODNOSA SKLOPLJENIH IZMEĐU IZVANBRAČNIH DRUGOVA I PARTNERA U ISTOSPOLNIM ZAJEDNICAMA

Temeljno pitanje ovog dijela rada jest: treba li se, odnosno, može li se omogućiti navedenim kategorijama osoba registracija njihovih imovinskopravnih ugovora u predloženi registar?⁵¹

Izvanbračnim drugovima i istospolnim partnerima/icama trebalo bi se omogućiti da, pod određenim pretpostavkama, registriraju svoje imovinskoppravne ugovore u predloženi registar. Dva su razloga koja govore tome u prilog. Prvo, izvanbračni drugovi imaju jednako pravo kao i bračni drugovi ugovorno urediti imovinskoppravne odnose na postojećoj ili budućoj imovini.⁵² Isto tako, jedan od

---

⁴⁹ Za značenje pojma ispitanik vidi bilj. 16.

⁵⁰ Obrada osobnih podataka je svaka radnja ili skup radnji izvršenih na osobnim podacima (npr. prikupljanje, snimanje, izmjena, uvid, korištenje i davanje osobnih podataka na korištenje drugim korisnicima ili fizičkim i pravnim osobama itd.) (Čl. 2. st. 1. t. 2. ZZOP-a).

⁵¹ Pojam imovinskopravnih ugovora zasigurno obuhvaća i širok spektar ugovora izvan onih sklopljenih od strane izvanbračnih drugova i istospolnih partnera/ica. Međutim, u radu ćemo, zbog potrebe preglednosti teksta, navedeni pojam koristiti kao "oznaku" za ugovore kojima izvanbračni drugovi te istospolni partneri/ice reguliraju međusobne imovinskoppravne odnose.

⁵² Obiteljskoppravni učinci izvanbračne zajednice ograničeni su na obvezu uzdržavanja i na imovinskoppravne sadržaje koji su propisani za imovinske odnose bračnih drugova (čl. 217., čl. 222. - 225. i čl. 258. ObZ-a). Više o tome vidi: Alinčić, M., *Promjene u propisima o braku i drugim životnim zajednicama*, Zbornik Pravnoga fakulteta u Zagrebu, 55, 2005., 5, str. 1171.

pravnih učinaka istospolne zajednice je pravo na stjecanje i uređivanje međusobnih odnosa.⁵³ Drugo, isti razlozi koje smo naveli u prilog upisa činjenice sklapanja bračnog ugovora u poseban registar vrijede i za upis imovinskopravnih ugovora kako izvanbračnih drugova tako i istospolnih partnera/ica. Znači, osim povećanja pravne sigurnosti samih stranaka imovinskopravnih ugovora, time bi se zaštitile i treće osobe. Naime, svaka treća osoba zainteresirana za sklapanje pravnog posla s jednim od izvanbračnih drugova ili istospolnih partnera/ica, uvidom u registar, imala bi na raspolaganju informaciju da osoba s kojim namjerava sklopiti pravni posao ima sklopljen imovinskopravni ugovor. To bi treće osobe stavljalo u povoljniji položaj jer bi navedenu informaciju mogle iskoristiti za što bolju pripremu za sklapanje pravnog posla i ništa ne prepustiti slučaju.

Međutim, pitanje je bi li se tom prijedlogu (prijedlogu registracije imovinskopravnih ugovora izvanbračnih drugova i istospolnih partnera/ica) moglo udovoljiti u praksi s obzirom na to da u Republici Hrvatskoj ne postoje formalne, registrirane izvanbračne i istospolne zajednice, već su one ponajprije neformalnog tipa.

Naime, voditelj registra (HJK) bio bi dužan, prije upisa u registar, ispitati jesu li ispunjene sve materijalne i formalne pretpostavke za provedbu upisa. Na taj bi način voditelj registra (HJK) osiguravao ostvarenje načela zakonitosti, kao jednog od temeljnih načela registarskog prava te bi garantirao istinitost i valjanost provedenih upisa.^{54,55}

Kada se govori o postupku koji prethodi registraciji bračnih ugovora u registar, problema ne bi trebalo biti. Naime, bračni drugovi bi pred javnog bilježnika dolazili s ugovorom, osobnom iskaznicom te vjenčanim listom. To bi bila sva dokumentacija potrebna za provjeru relevantnih činjenica te bi se nakon toga mogla provesti ovjera potpisa te registracija bračnog ugovora u registar.

S druge strane, u postupku koji bi prethodio registraciji imovinskopravnih ugovora sklopljenih između izvanbračnih drugova odnosno istospolnih partnera/

---

⁵³ Način na koji su uređeni imovinski odnosi partnera/ica je gotovo identičan pravnom uređenju imovinskih odnosa između bračnih drugova. Tako i partneri/ice mogu sklopiti ugovor o uređenju imovinskopravnih odnosa, a za njegov oblik vrijedi isto što i za bračni ugovor (čl. 19. Zakona o istospolnim zajednicama, Narodne novine br. 116/2003.; u nastavku teksta: ZIZ).

⁵⁴ Josipović T., *op. cit.*, (bilj. 19.), str. 24.

⁵⁵ U ime HJK navedenu provjeru provodili bi sami javni bilježnici s obzirom na to da su upravo oni nadležni za ovjeru potpisa stranaka bračnih ugovora i imovinskopravnih ugovora izvanbračnih drugova i istospolnih partnera/ica.

ica, neminovno bi došlo do problema. Naime, oni javnom bilježniku ne bi mogli podnijeti nikakvu potvrdu o postojanju njihove izvanbračne odnosno istospolne zajednice. To bi, nužno, za sobom povuklo i cijeli niz poteškoća vezanih uz provjeru činjenice ispunjavaju li zajednice u kojima stranke navedenih ugovora žive zakonom propisane pretpostavke. Spomenutu provjeru morao bi obaviti sam javni bilježnik, međutim on za to jednostavno ne bi imao mogućnosti, ni ovlasti.⁵⁶ Također, ta bi provjera bila prezahtjevna i s aspekta ekonomičnosti i s aspekta pravne sigurnosti. Naime, da bi se zajednica mogla smatrati izvanbračnom i proizvoditi pravne učinke, ona mora zadovoljavati pretpostavke propisane ObZ-om.⁵⁷ Što se istospolnih zajednica tiče, važno je da su ispunjene pretpostavke određene ZIZ-om jer onda možemo govoriti o pravnim učincima postojanja navedenih zajednica.⁵⁸ Znači, sve navedene pretpostavke javni bilježnik bi morao provjeriti i utvrditi njihovo postojanje (postavlja se pitanje na koji način će to učiniti), da bi nakon toga mogao ovjeriti i registrirati imovinskopravni ugovor bilo izvanbračnih drugova, bilo istospolnih partnera/ica. Teško je zamisliti da bi posao takvog obima javni bilježnik mogao provesti u adekvatnom roku i bez posljedica za pravnu sigurnost. Naime, u tom slučaju postojala bi mogućnost da javni bilježnik registrira, na primjer, imovinskopravni ugovor izvanbračnih drugova, a da izvanbračna zajednica pravno uopće ne postoji jer za nju nisu ispunjene zakonom propisane pretpostavke.

Navedeno je, također, važno jer ako citirane zakonske pretpostavke ne bi bile ispunjene, spomenute zajednice ne bi proizvodile pravne učinke te bi svaki ugovor, kojim bi se regulirala imovinskopravna pitanja između tih kategorija osoba, podlijegao odredbama građanskog prava, a ne obiteljskog prava (kao *lex specialis*).

---

⁵⁶ O tome jesu li ispunjene sve zakonom propisane pretpostavke za nastupanje učinaka izvanbračne odnosno istospolne zajednice bi, u slučaju spora, trebao odlučivati sud.

⁵⁷ "Odredbe ovog zakona o učincima izvanbračne zajednice primjenjuju se na životnu zajednicu neudane žene i neoženjenog muškarca, koja traje najmanje tri godine ili kraće ako je u njoj rođeno zajedničko dijete." (Čl. 3. ObZ-a).

⁵⁸ "Istospolna zajednica, u smislu ovog Zakona, je životna zajednica dviju osoba istog spola koje nisu u braku, izvanbračnoj ili drugoj istospolnoj zajednici, a koja traje najmanje tri godine te koja se temelji na načelima ravnopravnosti partnera, međusobnog poštovanja i pomaganja, te emotivnoj vezanosti partnera." (Čl. 2. ZIZ-a).

"Istospolnom zajednicom smatra se životna zajednica osoba koje: su starije od 18 godina, nisu lišene poslovne sposobnosti, nisu krvni srodnici u ravnoj lozi, a u pobočnoj zaključno do četvrtog stupnja." (Čl. 3. ZIZ-a).

Izloženi problem moguće je riješiti na sljedeći način.

Izvanbračni drugovi bi pred javnog bilježnika trebali doći sa svojim imovinsko-pravnim ugovorom i osobnom iskaznicom. Također, oni bi javnom bilježniku trebali dostaviti izvadak iz matice rođenih kao dokaz da nisu u braku, te ako je rođeno zajedničko dijete, izvadak iz matice rođenih za njega.⁵⁹ Navedenu bi dokumentaciju javni bilježnik trebao provjeriti prije nego li ovjeri potpise izvanbračnih drugova na imovinsko-pravnom ugovoru. Nakon toga bi izvanbračni drugovi trebali, pred javnim bilježnikom, dati izjavu kojom potvrđuju da su u izvanbračnoj zajednici koja proizvodi pravne učinke (jer ispunjava sve zakonom propisane pretpostavke), zatim navesti od kada žive u izvanbračnoj zajednici (kao svojevrsnu provjeru istinitosti njihovih tvrdnji) te izjaviti da preuzimaju odgovornost u slučaju da se utvrdi suprotno (da u trenutku davanja izjave nisu ispunjavali pretpostavke za nastanak pravnih učinaka izvanbračne zajednice). Tu izjavu izvanbračni drugovi potpisuju, a javni bilježnik je ovjerava i prilaže njihovom imovinsko-pravnom ugovoru. Tek tada javni bilježnik može provesti registraciju imovinsko-pravnog ugovora u registar.⁶⁰

Postupak registracije imovinsko-pravnih ugovora istospolnih partnera/ica (u registar) će predstavljati veći problem, s aspekta načela zakonitosti i pravne sigurnosti, no što je to slučaj sa izvanbračnim drugovima. Naime, partneri/ice bi pred javnog bilježnika trebali doći sa svojim imovinsko-pravnim ugovorom, osobnom iskaznicom i izvatom iz matice rođenih.⁶¹ U ovom slučaju, izvadak iz matice rođenih služi, ne samo kao dokaz da partneri/ice nisu u braku, već i da se radi o osobama starijim od osamnaest godina, koje nisu lišene poslovne

⁵⁹ Navedeni izvaci, u trenutku podnošenja javnom bilježniku, ne bi smjeli biti stariji od tri mjeseca.

⁶⁰ Registracija imovinsko-pravnog ugovora (u registar) predstavljala bi temelj pravne sigurnosti, kako za izvanbračne drugove (kao stranke tog ugovora), tako i za treće osobe koje bi eventualno htjele sklopiti pravni posao s jednim od njih. Ako bi izvanbračni drugovi raskinuli izvanbračnu zajednicu, njihov registrirani imovinsko-pravni ugovor predstavljao bi polazište za podjelu imovine. U slučaju da jednom od njih ne bi odgovarala podjela imovine, ugovorena registriranim imovinsko-pravnim ugovorom, taj bi morao dokazivati da u vrijeme registracije ugovora izvanbračna zajednica još nije proizvodila pravne učinke te na taj način pokušati osporiti valjanost navedenog ugovora. To bi, naravno, pored potpisane i ovjerene izjave koja se prilaže imovinsko-pravnom ugovoru bilo gotovo nemoguće. Upravo je to odgovornost koju izvanbračni drugovi preuzimaju u trenutku ovjere izjave i registracije svoga imovinsko-pravnog ugovora.

⁶¹ Navedeni izvadak, u trenutku podnošenja javnom bilježniku, ne bi smio biti stariji od tri mjeseca.

sposobnosti i koje nisu u krvnom srodstvu u ravnoj lozi ni u pobočnoj zaključno do četvrtog stupnja.⁶² Međutim, problem je u tome što ne postoji dokument koji bi dokazivao da partneri/ice, koji žele registrirati svoj imovinskopravni ugovor, nisu u drugoj izvanbračnoj odnosno istospolnoj zajednici te da njihova postojeća zajednica traje najmanje tri godine.⁶³ Nepostojanje takvog dokumenta, mogla bi nadomjestiti izjava partnera/ica kojom potvrđuju da su u istospolnoj zajednici koja proizvodi pravne učinke (jer ispunjava sve zakonom propisane pretpostavke), kojom navode od kada žive u takvoj zajednici (kao svojevrsnu provjeru istinitosti njihovih tvrdnji) te kojom preuzimaju odgovornost u slučaju da se utvrdi suprotno (da u trenutku davanja izjave nisu ispunjavali pretpostavke za nastanak pravnih učinaka istospolne zajednice). Tu izjavu partneri/ice potpisuju, a javni bilježnik je ovjerava i prilaže njihovom imovinskopravnom ugovoru. Tek tada javni bilježnik može provesti registraciju imovinskopravnog ugovora u registar.⁶⁴

Zbog specifičnosti pravne situacije, ZRBU bi trebao regulirati sadržaj, oblik i ostala obilježja izjava koje izvanbračnim drugovima te istospolnim partnerima/icama služe kao nadomjestak za dokument koji dokazuje postojanje njihove izvanbračne odnosno istospolne zajednice. S obzirom na to da navedeni dokument ne postoji, upravo su te izjave moguće rješenje problema registracije

---

⁶² Čl. 3. ZIZ-a. Dakako, srodstvo trećeg i četvrtog stupnja pobočne loze nije moguće dokazati odnosno provjeriti uvidom u maticu rođenih.

⁶³ Sve su to pretpostavke koje moraju biti ispunjene da bi nastali pravni učinci istospolne zajednice. Za razliku od toga, pretpostavke za nastanak pravnih učinaka izvanbračne zajednice su samo: slobodno bračno stanje izvanbračnih drugova te trajanje životne zajednice minimalno tri godine ili kraće ako je u njoj rođeno dijete. Zbog navedenoga, utvrđivanje valjanosti konkretne istospolne zajednice u praksi je nužno složenije no što je to u slučaju izvanbračnih zajednica.

⁶⁴ Registracija imovinskopravnog ugovora (u registar) predstavljala bi temelj pravne sigurnosti, kako za istospolne partnere/ice (kao stranke tog ugovora), tako i za treće osobe koje bi eventualno htjele sklopiti pravni posao s jednim od njih. Ako bi partneri/ice raskinuli/le izvanbračnu zajednicu, njihov registrirani imovinskopravni ugovor bi predstavljao polazište za podjelu imovine. U slučaju da jednom od njih ne bi odgovarala podjela imovine, ugovorena registriranim imovinskopravnim ugovorom, taj bi morao dokazivati da u vrijeme registracije ugovora istospolna zajednica još nije proizvodila pravne učinke te na taj način pokušati osporiti valjanost navedenog ugovora. To bi, naravno, pored potpisane i ovjerene izjave koja se prilaže imovinskopravnom ugovoru bilo gotovo nemoguće. Upravo je to odgovornost koju partneri/ice preuzimaju u trenutku ovjere izjave i registracije svoga imovinskopravnog ugovora.

imovinskopравnih ugovora navedenih kategorija osoba i nužna je zakonska regulativa kojom će tako važan instrument biti reguliran. Stoga ponovno naglašavamo važnost donošenja ZRBU-a i PRBU-a kao budućih dijelova pozitivnog zakonodavstva Republike Hrvatske.

9. BRAČNI UGOVOR S MEĐUNARODNIM ELEMENTOM I PITANJE REGISTRACIJE

U trenutku sklapanja bračnog ugovora jedan ili oba bračna druga mogu biti strani državljani što otvara pitanje hoće li se i na takav ugovor primjenjivati pravila o obvezatnoj registraciji. Odgovor na to pitanje potražili smo u odredbama Zakona o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima (u daljnjem tekstu: ZRS)⁶⁵. Taj zakon u članku 37. st. 1. određuje da je za ugovorne imovinske odnose bračnih drugova mjerodavno pravo koje je u vrijeme sklapanja ugovora bilo mjerodavno za njihove osobne i zakonske imovinske odnose, a to je, prema istom zakonu, pravo države čiji su oni državljani. Dakle, ako su oba bračna druga osobe stranog državljanstva na njihov bračni ugovor se neće primjenjivati hrvatsko pravo, pa ni propisi o registraciji, već pravo države njihova državljanstva. No, ako je jedan od bračnih drugova hrvatski državljanin a drugi stranac, za njihove imovinske odnose, točnije ugovorne imovinske odnose, bit će mjerodavno pravo države u kojoj su imali prebivalište u vrijeme zaključenja ugovora (čl. 37 st. 1. i čl. 36. st. 2.). Prema tome, oni će morati registrirati svoj bračni ugovor ako su u vrijeme njegova sklapanja imali prebivalište na području Republike Hrvatske. Ako bračni drugovi nemaju ni zajedničko državljanstvo ni prebivalište u istoj državi, hrvatsko pravo će biti mjerodavno ako su u vrijeme sklapanja ugovora na području Republike Hrvatske imali posljednje zajedničko prebivalište (čl. 37. st. 1. i 36. st. 3.).

Mogućnost ugovaranja primjene stranog prava na imovinske odnose bračnih drugova je izrijekom isključena prema odredbi čl. 257. ObZ-a. U svim ranije navedenim međunarodno obilježenim situacijama u kojima će se primjenjivati hrvatsko pravo kao mjerodavno neće biti dopušteno ugovoriti primjenu stranog

---

⁶⁵ Službeni list SFRJ, br. 42/1982., 71/1982.; Zakon o preuzimanju Zakona o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima, Narodne novine br. 53/1991.

prava na imovinske odnose bračnih drugova. Mogućnost ugovaranja prava druge države na imovinske odnose bračnih drugova na koje se ne primjenjuje hrvatsko pravo ovisit će o tome je li takvo ugovaranje dopušteno prema pravu države koje je mjerodavno za ugovorne imovinske odnose bračnih drugova. Ako mjerodavno pravo predviđa mogućnost izbora, bit će mjerodavno pravo koje su oni izabrali.

10. OSTALI PRIMJERI DOPRINOSA PRAVNOJ SIGURNOSTI OSNIVANJEM REGISTRA BRAČNIH UGOVORA

U prethodnim dijelovima rada izloženi su neki konkretni primjeri kako će registar bračnih ugovora pridonijeti povećanju pravne sigurnosti.⁶⁶ Danim primjerima, svakako se ne iscrpljuju sva područja na kojima će djelovanje registra pridonijeti povećanju pravne sigurnosti.

Tako se može navesti da će registar posebno pridonositi pravnoj sigurnosti stranaka bračnih ugovora u slučaju razvoda braka. Na primjer, nakon razvoda braka jedan od bračnih drugova mogao bi tražiti podjelu bračne stečevine na način drugačiji od onoga utvrđenog registriranim bračnim ugovorom. Isti bi mogao tvrditi da je registrirani bračni ugovor nevaljan jer su ga oni naknadno izmijenili i sklopili novi kojim su njihovi imovinskopravni odnosi drugačije uređeni. Prema postojećem zakonskom uređenju, sud bi morao provesti dokazni postupak s ciljem utvrđivanja koji od priloženih bračnih ugovora je mjerodavan za podjelu bračne stečevine. To će, u pravilu, biti onaj bračni ugovor kojeg su supružnici sklopili i ovjerali posljednjeg.

Međutim, kada bi, u radu objašnjeni sustav registracije bračnih ugovora, bio prihvaćen i implementiran u praksi, ovakvim sporovima ne bi bilo mjesta. Naime, tada bi svaka promjena bračnog ugovora, ali i imovinskopravnog ugovora izvanbračnih drugova odnosno istospolnih partnera/ica, morala biti evidentni-

---

⁶⁶ Primjer kako se registrom mogu informirati i zaštititi poštene treće osobe, a samim time i pridonijeti povećanju sigurnosti u pravnom prometu, prikazan je u poglavlju 6.2.

Primjer kako se registrom može povećati pravna sigurnost za bračne drugove (kao stranake bračnog ugovora), u slučaju konkurencije oporuke i bračnog ugovora, prikazan je u poglavlju 6.1.

Primjeri kako se registrom može povećati pravna sigurnost za izvanbračne drugove i istospolne partnere/ice (kao stranaka imovinskopravnih ugovora) te za treće osobe koje su zainteresirane za sklapanje pravnog posla s njima, prikazani su u poglavlju 8.

rana u registru, jer u protivnom ne bi proizvodila nikakve pravne učinke. Ista situacija bi bila i sa sklapanjem novoga bračnog ugovora ili imovinskopravnog ugovora izvanbračnih drugova odnosno istospolnih partnera/ica.

Na temelju navedenog, može se zaključiti da bi osnivanjem predloženog registra povećali pravnu sigurnost bračnih drugova, jer bi njihov ovjereni i registrirani bračni ugovor bio polazište za rješavanje bilo kakvoga eventualnog spora koji bi se među supružnicima pojavio u budućnosti, a ticao bi se predmeta bračnog ugovora. Time bi, također, počeli stvarati pravnu disciplinu kod bračnih drugova, jer bi isti znali da svaku izmjenu bračnog ugovora moraju ovjeriti i registrirati da bi ona mogla proizvoditi pravne učinke. Isto bi vrijedilo za izvanbračne drugove i istospolne partnere/ice.

11. DALJNJE PRETPOSTAVKE O MOGUĆOJ VAŽNOSTI REGISTRA BRAČNIH UGOVORA

Cilj koji se uvijek teži postići je apsolutna usklađenost stvarnog i registarskog stanja. Međutim, trenutna situacija je daleko od idealne. Naime, često se zna dogoditi da se stvarno stanje razlikuje od, na primjer, stanja upisanog u zemljišnim knjigama ili relevantnim upisnicima pokretnina.

Predloženi registar mogao bi pridonijeti poboljšanju postojeće situacije. Naime, bračni drugovi mogu bračnim ugovorom regulirati pravo vlasništva i druga stvarna prava na nekretninama i pokretninama na način različit od stanja upisanog u zemljišnim knjigama odnosno registrima pokretnina. Prilikom ovjere i registracije takvog ugovora, bračni drugovi bi mogli zatražiti javnog bilježnika da primjerak navedenog ugovora dostavi zemljišnoknjižnom sudu kako bi se uskladilo stvarno i registarsko stanje. Isti mehanizam vrijedio bi i za pokretnine, tj. za usklađivanje stvarnog stanja i stanja upisanog u registar motornih vozila, plovila, civilnih zrakoplova itd. Navedene mogućnosti bile bi na raspolaganju i izvanbračnim drugovima te istospolnim partnerima prilikom ovjere i registracije imovinskopravnih ugovora.

Izloženi mehanizam uvelike bi pridonio sigurnosti u pravnom prometu nekretnina i pokretnina, zatim potvrdi načela povjerenja kao jednog od temeljnih načela registarskog materijalnog prava te provedivosti istog u praksi.⁶⁷

---

⁶⁷ Za detaljnije objašnjenje načela povjerenja kao jednog od temeljnih načela registarskoga materijalnog prava vidi: Josipović, T., (bilj. 19.), str. 17.

Također, taj mehanizam bi prenio izvršenja navedenih upisa u registre iz ruku bračnih i izvanbračnih drugova te istospolnih partnera/ica, u ruke profesionalnih pravnika (javnih bilježnika) što samo po sebi predstavlja napredak.

Izloženi plan imao bi mnogo čvršće temelje kad bi javnobilježnički akt bio zakonom propisani oblik bračnog odnosno imovinskopravnog ugovora.⁶⁸ Naime, tada bi javni bilježnici, u svakom pojedinom slučaju bili upoznati sa samim sadržajem bračnog odnosno imovinskopravnog ugovora te bi mogli djelovati na prethodno opisani način i bez zahtjeva bračnih odnosno izvanbračnih drugova te istospolnih partnera/ica. Znači, ako bi, na primjer, bračni drugovi svojim bračnim ugovorom uređivali imovinske odnose glede nekretnina, na način različit od stanja upisanog u zemljišnim knjigama, onda bi javni bilježnik primjerak navedenog ugovora (sklopljenog u obliku javnobilježničkog akta) automatski dostavio zemljišnoknjižnom sudu radi usklađivanja stvarnog i registarskog stanja. Iste ovlasti javni bilježnik bi imao i da se, u konkretnom primjeru, radilo o sklapanju imovinskopravnog ugovora između izvanbračnih drugova odnosno istospolnih partnera/ica. Javni bilježnici bi tada uistinu bili u mogućnosti djelovati korektivno na svako neslaganje između stvarnog stanja i registarskog stanja, što bi svakako predstavljalo veliki doprinos sigurnosti u pravnom prometu nekretnina i pokretnina.

Sve navedeno ukazuje na ispravnost tvrdnji određenih autora o potrebi uvođenja javnobilježničkog akta, kao zakonom propisanog oblika bračnog odnosno imovinskopravnog ugovora, radi postizanja višestruke pravne sigurnosti.⁶⁹ Korisnost takve regulacije mogla bi se podijeliti u tri grupe. Prvo, takvom zakonskom regulacijom povećala bi se pravna sigurnost bračnih i izvanbračnih drugova te istospolnih partnera/ica. Oni bi, prilikom sastavljanja navedenih ugovora, imali mogućnost od javnog bilježnika dobiti pravne savjete i upute. Nadalje, bili bi upozoreni na značenje sklapanja takvog pravnog posla te bi

---

⁶⁸ "Pri sastavljanju javnobilježničkog akta javni bilježnik mora, ako je to moguće, ispitati da li su stranke sposobne i ovlaštene za poduzimanje i sklapanje posla, objasniti strankama smisao i posljedice posla i uvjeriti se o njihovoj pravoj i ozbiljnoj volji. Javni bilježnik će izjave sudionika potpuno jasno i određeno sastaviti pismeno i onda sam pročitati strankama i neposrednim pitanjima uvjeriti se da li sadržaj javnobilježničkog akta odgovara volji stranaka." (Čl. 57. Zakona o javnom bilježništvu, Narodne novine br. 78/1993., 29/1994., 16/2007.).

⁶⁹ Tako Majstorović, I. smatra da postoje tri temeljna razloga za to, a to su interes bračnih drugova, sigurnost pravnog prometa i zaštita trećih osoba u dobroj vjeri. Prema: Majstorović, I., *op.c it.*, (bilj.3.), str. 188.

dobili jamstvo da će njihov sporazum biti pravno dopušten. Pravna sigurnost proizlazi i iz odgovornosti javnih bilježnika, ako bi uslijed njihova postupanja strankama nastala određena šteta.⁷⁰ Drugo, takvom zakonskom regulacijom povećala bi se pravna sigurnost trećih osoba jer bi mogle lakše ostvariti svoja eventualna potraživanja prema strankama bračnih odnosno imovinskopravnih ugovora.⁷¹ Treće i najznačajnije, javnobilježnički akt ima svojstvo ovršne isprave, što ubrzava i pojednostavnjuje rješavanje svih imovinskopravnih pitanja.⁷² Zbog navedenih razloga, takva bi zakonska regulacija predstavljala doprinos široj pravnoj sigurnosti i zakonodavac bi trebao razmotriti mogućnost implementacije iste u budući zakonski tekst.

12. REGISTRACIJA BRAČNIH UGOVORA U NEKIM EUROPSKIM DRŽAVAMA

12.1. Njemački sustav registracije i publiciranja bračnih ugovora

Bračni ugovori u njemačkom pravu regulirani su Građanskim zakonikom (*Bürgerliches Gesetzbuch*, dalje u tekstu: BGB), kao najvažnijim pravnim izvorom regulacije imovinskopravnih odnosa bračnih drugova. Unatoč širokom opsegu autonomije bračnih drugova u uređivanju imovinskih odnosa, mogućnost sklapanja ugovora u praksi se malo koristi.⁷³ U većini sklopljenih ugovora modificira se zakonski imovinski režim - režim povećanja vrijednosti ili se pak ugovara režim odvojenosti imovina.⁷⁴ Smatra se da je razlog relativno malom broju sklopljenih ugovora nedovoljno znanje bračnih drugova o mogućnostima uređenja imovinskih odnosa. Za sklapanje takvih ugovora odlučuju se bračni drugovi koji su iznimno bogati ili ako jedan bračni drug započinje s nekim

---

⁷⁰ *Ibid.*, str. 192.

⁷¹ *Ibid.*

⁷² *Ibid.*

⁷³ Kanzleiter, R., *Eheliches Güterrecht - Vertragssiges Güterrecht - Allgemeine Vorschriften*, u: *Münchener Kommentar zum BGB*, str. 604. (citirano prema: *Ibid.*), str. 51.)

⁷⁴ Coester-Waltjen, D.; Coester, M., *National Report - Germany*, in: *Consortium Asser-UCL, Study on Matrimonial Property Regimes and the Property of Unmarried Couples in Private International Law and Internal Law*, European Commission, http://www.ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/regimes/germany_report_en.pdf, (2003.)

poduzetničkim poslom, te osobe koje su već bile u braku i upoznate su s imovinskopравnim posljedicama razvoda.⁷⁵

Zbog važnosti bračnih ugovora i njihove obvezujuće snage, propisane su određene formalnosti koje bi trebale spriječiti sklapanje nepromišljenih i ishitrenih ugovora.

Tako bračni ugovor mora biti sklopljen u pisanom obliku uz istovremenu prisutnost obiju stranaka i njihov potpis ovjeren kod javnog bilježnika.⁷⁶ Javni bilježnik ima obvezu savjetovati stranke o značenju i posljedicama ugovornih odredbi koje su pred njega iznijele i ukazati na neke nejasnoće u izričaju tih odredbi kao i na njihovu možebitnu nevaljanost. On može predložiti izmjene ugovora kako bi odredbe bile jasnije i nedvosmislene.⁷⁷

Pri sudovima prvog stupnja postoje posebni registri za publiciranje bračnih ugovora - bračnoimovinskih režima (*Güterrechtsregister*).⁷⁸ Za upis u registar potreban je prijedlog oba bračna druga, iznimno će biti dovoljan prijedlog jednog od njih.⁷⁹ Nije propisana obveza upisa u registar. Svi upisi se objavljuju u posebnom listu, odnosno novinama koje postoje za tu svrhu, ali učinci upisa nastupaju već u trenutku upisa.⁸⁰ Registar je javan i za uvid u podatke koje sadrži nije potrebno dokazivanje pravnog interesa.

Registracija nije pretpostavka valjanosti ugovora o uređenju imovinskih odnosa. Glavni smisao registracije je zaštita trećih. To se poglavito odnosi na vjerovnike ili osobe koje su sklopile pravni posao s jednim bračnim drugom postupajući s povjerenjem da on samostalno može raspolagati s predmetom ugovora. Naime, ako su bračni drugovi ugovorom isključili zakonski imovinski režim ili ga samo izmijenili ili, primjerice, ograničili slobodu raspolaganja imovinom ili postavili ograničenja odgovornosti ili na bilo koji drugi način uredili imovinske odnose odstupivši od zakonskog režima, u pravnom poslu koji jedan od njih poduzima s trećom osobom će se moći na njih pozvati samo ako su te činjenice unijete u registar ili su one bile trećemu na drugi način poznate u trenutku poduzimanja pravnog posla.

---

⁷⁵ *Ibid*, str. 4.

⁷⁶ § 1410. BGB-a, više o tome: Majstorović, I., *op. cit.* (bilj. 3.), str. 57.

⁷⁷ *Ibid*, str. 9.

⁷⁸ *V. op. cit.*, (bilj. 74.), str. 11.

⁷⁹ § 1560, 1561 BGB-a

⁸⁰ § 1562 BGB-a

Zbog navedenih učinaka registracije, štite se ne samo poštene treće osobe, nego i bračni drugovi jer su sigurni da će njihova raspolaganja, ograničenja i druga ugovorna utanačenja proizvoditi pravne učinke prema trećima.

Zakonodavac nije izričito propisao što sve može biti predmet upisa u registar. Isprva su se u registar unosile samo one činjenice koje su mogle imati značenje za treće osobe, dakle koje su se mogle istaknuti pri sklapanju pravnog posla s trećima, no praksa je proširila krug činjenica koje je moguće upisati u registar obuhvativši sve one koje mogu imati pravni značaj za ugovorne odnose između bračnih drugova i trećih osoba i onda kada nije u pitanju samo zaštita poštene treće osobe.⁸¹

Istospolni partneri koji su se odlučili za registraciju svoje zajednice moraju prilikom registracije dati izjavu o tome koji su režim imovinskih odnosa izabrali. Zakonski režim za koji se mogu odlučiti (*Ausgleichsgemeinschaft*) vrlo je sličan onome koji vrijedi za bračne drugove.⁸² Druga mogućnost je sklapanje ugovora o uređenju imovinskih odnosa koji mora biti zaključen pred javnim bilježnikom. Ne postoje zakonska pravila o registraciji takvih imovinskopravnih ugovora.⁸³

Izvanbračni drugovi bi također mogli sklopiti ugovor o uređenju imovinskih odnosa, ali za takav ugovor ne postoje nikakva zakonska pravila, pa ni ona o registraciji istih. Smatra se da bi oni mogli ugovoriti pravila o podjeli imovine, no ne i primjenu imovinskog režima koji vrijedi za bračne drugove.⁸⁴

12.2. Registracija bračnih ugovora u Švedskoj i Danskoj

Ranije smo rekli kako njemački zakonodavac nije propisao obvezu upisa bračnih ugovora u registar, nego je predvidio upis kao pretpostavku za nastupanje učinaka bračnog ugovora prema trećima. Dakle, u njemačkom pravu ugovor će proizvoditi pravne učinke u međusobnim odnosima bračnih drugova i onda kada nije registriran, ali neće djelovati prema poštenoj trećoj osobi. Pitanje koje smo potom postavili je: postoji li u nekom pravnom sustavu obveza upisa bračnog

---

⁸¹ *Op. cit.*, (bilj. 74.), str. 11.

⁸² Svaki partner ostaje vlasnik stečene imovine, a nakon prestanka zajednice dijele povećanu vrijednost imovine.

⁸³ *Op. cit.*, (bilj. 74.), str. 44.

⁸⁴ *Ibid.*

ugovora u smislu da bez takvog upisa ugovor neće proizvoditi pravne učinke, odnosno da upis ima konstitutivan učinak? Odgovor smo našli u **Danskoj**.

Naime, prema danskom Zakonu o braku bračni ugovor mora biti registriran u javnom registru jer u protivnom neće proizvoditi pravne učinke, kako prema trećim osobama (to su najčešće vjerovnici) tako ni u međusobnim odnosima bračnih drugova.⁸⁵ Osim toga, za valjanost ugovora se zahtijeva pisani oblik i potpisi oba bračna druga. Zanimljivo je da nikakvi dodatni zahtjevi nisu propisani kada takav ugovor sklapaju osobe mlađe od 18 godina ili osobe pod skrbništvom. Za razliku od Njemačke, gdje ne postoji praksa sklapanja velikog broja bračnih ugovora, u Danskoj se godišnje sklopi oko 9 000 takvih ugovora (podatci iz 2000. godine).⁸⁶ Zahtjev za registraciju ugovora može podnijeti svaki bračni drug i to bilo kada za trajanja braka, dakle i nekoliko godina nakon njegova sklapanja. Registar je javan i svaka osoba može zatražiti preslik registriranoga bračnog ugovora. Pored toga, upis se objavljuje u Službenom glasilu (*Statstidende*). Opravdanje ovoga sustava se nalazi u zaštiti vjerovnika, iako mu se spočitava veliko zadiranje u privatnost bračnih drugova.

Praksu registriranja velikog broja bračnih ugovora nalazimo i u **Švedskoj**.⁸⁷ I ondje je, kao i u Danskoj, registracija bračnog ugovora obvezna. Prema tamošnjim propisima ugovor kojim se uređuju imovinski odnosi treba biti sklopljen u pisanom obliku, potpisan od strane (budućih) bračnih drugova i registriran pri sudu.⁸⁸ Sve dok ugovor nije predan sudu u svrhu registracije, on ne proizvodi pravne učinke. Pri kojem sudu će se registrirati ugovor određuje se prema tome koji sud je nadležan za mjesto u kojem su bračni drugovi bili

---

⁸⁵ Nielsen, L., National Report - Denmark, in: Consortium Asser-UCL, Study on Matrimonial Property Regimes and the Property of Unmarried Couples in Private International Law and Internal Law, European Commission, str. 9.

http://www.ec.europa.eu/civiljustice/publications/docs/regimes/denmark_report_en.pdf (2003.)

⁸⁶ Ako uzmemo u obzir da se u Danskoj godišnje sklopi oko 37 000 brakova, dolazimo do podatka da u prosjeku svaki četvrti bračni par u Danskoj ima sklopljen bračni ugovor. O tome v. *ibid.*, str. 3.

⁸⁷ U razdoblju 1990. - 2000. godine u prosjeku je godišnje registrirano između 10 200 i 11 500 bračnih ugovora, dok je u istom razdoblju svake godine u prosjeku sklopljeno nešto više od 30 000 brakova. Vidi Schiratzki, J., National Report - Sweden, in: Consortium Asser-UCL, Study on Matrimonial Property Regimes and the Property of Unmarried Couples in Private International Law and Internal Law, European Commission, http://ec.europa.eu/justice_home/doc_centre/civil/studies/doc/regimes/swedish_report_en.pdf (2003.)

⁸⁸ *Ibid.*, str. 8.

registrirani prema Nacionalnom registru stanovništva na dan 1. studenoga prethodne godine.⁸⁹ Nadležni sud dostavlja ugovor središnjem nacionalnom registru bračnih ugovora (*“Statistiska centralbyran”*), a treće osobe imaju pravo uvida u podatke koje on sadrži. Razlozi za registraciju su vrlo slični onima koji su istaknuti i u drugim pravnim sustavima, a to je ponajprije zaštita vjerovnika.

U pravnom sustavu Švedske i Danske postoje posebni registri bračnih ugovora u koje moraju biti upisani jer u protivnom neće proizvoditi pravne učinke. Dakle, registracija bračnog ugovora ovdje nije samo pretpostavka za djelovanje ugovora prema trećima, nego je pretpostavka valjanosti samog ugovora. Prema tome, upis u registar ima konstitutivan značaj. U obje države registri su uređeni kao javne zbirke te uvid u njih nije uvjetovan dokazivanjem pravnog interesa. Unatoč strogoj formi koja mora biti ispunjena kako bi ugovor proizvodio pravne učinke ili upravo zbog nje, u obje zemlje imamo veliki broj sklopljenih ugovora. Štoviše, činjenica da su registri javni i da svatko može saznati kako su bračni drugovi uredili imovinske odnose, pa i što sve čini njihovu imovinu, očigledno ne predstavlja zapreku njihovu sklapanju.

Jednaka pravila kao za bračne drugove u Danskoj vrijede i za osobe istog ili različitog spola koje žive u registriranom partnerstvu.⁹⁰ Za izvanbračne drugove, dakle osobe koje nisu registrirale svoju zajednicu, ne vrijede pravila o imovinskim odnosima bračnih drugova (režim zajednice imovine), pa niti pravila koje se odnose na publiciranje ugovornog uređenja imovinskih odnosa.⁹¹

Prema švedskom zakonu⁹² koji je uređivao registrirano partnerstvo za osobe istog spola koje su izabrale živjeti u takvoj zajednici vrijedila su ista pravila kao i za osobe u braku kada su u pitanju njihovi imovinski odnosi.^{93,94} No, zakonska

---

⁸⁹ *Ibid.*, str. 9.

⁹⁰ *Ibid.*, str. 20.

⁹¹ *Ibid.*, str. 19.

⁹² Naziv zakona na engl. jeziku: The Act on Registered Partnerships (PartnerL) iz 1994. Taj zakon se ne primjenjuje od 1. svibnja 2009. godine (v. bilj. 94.)

⁹³ Ytterberg, H.; Waaldijk, K., Major legal consequences of marriage, cohabitation and registered partnership for different-sex and same-sex partners in Sweden, More or less together: Levels of legal consequences of marriage, cohabitation and registered partnership for different-sex and same-sex partners, *A comparative study of nine European countries*, 2005., str. 169. - 186.

<http://www-same-sex.ined.fr/pdf/DocTrav125/05Doc125Sweden.pdf>

⁹⁴ U Švedskoj je od 1. svibnja 2009. sklapanje braka dopušteno i osobama istog spola. Prema novom uređenju nije više moguće registrirati partnerstvo, dok će osobe koje su to bile učinile po ranijem propisu moći pretvoriti odnos registriranog partnerstva u brak.

pravila koja reguliraju izvanbračnu zajednicu i njezine učinke na imovinske odnose kohabitata tiču se samo stvari kućanstva i njihova zajedničkog doma, te određuju da je za raspolaganje tim dobrima potrebna suglasnost izvanbračnih drugova. Oni mogu ugovorom urediti odnose koji se tiču zajedničke imovine i takav ugovor mora biti registriran.⁹⁵

12.3. Sustav registracije bračnih ugovora prema prijedlogu novoga slovenskoga Obiteljskog zakona

Prema prijedlogu novoga **slovenskoga** Obiteljskog zakona predviđa se osnivanje posebnog registra bračnih ugovora. Registar je zamišljen kao računalno vođena zbirka koju vodi Notarska zbornica (javnobilježnička komora).⁹⁶ Zahtjev za upis u registar javnobilježničkoj komori bi dostavljao javni bilježnik koji je sastavio bračni ugovor u obliku javnobilježničkog akta i to u roku od 15 dana od primitka izvataka iz matice vjenčanih koji su mu dužni dostaviti nevjesta i ženik koji su sklopili bračni ugovor prije sklapanja braka, odnosno od dana sklapanja bračnog ugovora, ako su ga sklopili kao bračni drugovi. Prije sklapanja bračnog ugovora dužnost je javnog bilježnika da bračne drugove upozna sa zakonskim imovinskim režimom i pravima i dužnostima koje za njih proizlaze iz zakona. Njegova je dužnosti i nepristrano savjetovati ugovaratelje o značenju pojedinih odredbi ugovora i upozoriti ih na njihove moguće pravne posljedice i to na način razumljiv za obje stranke. Daljnja obveza javnog bilježnika, koja je predviđena prijedlogom novog zakona, je upoznavanje bračnih drugova s registrom, podacima koji se u njega unose, s mogućnošću i pravnim posljedicama upisa njihova ugovora u taj registar, ali i o mogućnosti neupisivanja ugovora u njega te pravnim posljedicama takvoga izbora. Za upis u registar, prema zakonskom prijedlogu, potrebna je suglasnost nevjeste i ženika, odnosno bračnih drugova. Suglasnost se daje u pisanom obliku.

Više o tome: Gender-neutral marriage and marriage ceremonies, Ministry of Justice, Stockholm, Sweden, 2009.

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/12/55/84/ff702a1a.pdf>

⁹⁵ *Op. cit.*, (bilj. 87.), str. 40. - 42.

⁹⁶ Čl. 88. st. 1. Prijedloga Obiteljskog zakona, http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/druz_zakonik_pr_180607.pdf. Vidi i: Žnidaršič Skubic, V., The Reform of Slovenian Family Law: Property Relations Between Spouses, The International Survey of Family Law, 2008., str. 369. - 381.

Registar bi sadržavao redni broj i datum upisa, JMBG, mjesto i datum rođenja, državljanstvo bračnih drugova, ime i prezime javnog bilježnika kod kojeg je pohranjen bračni ugovor, datum sklapanja bračnog ugovora, te podatak o tome tko je i kada zahtijevao uvid u registar. Zakonskim prijedlogom je predviđeno da je podatak o postojanju bračnog ugovora koji je upisan u registar javan. Nije predviđena obveza registracije, ali ako ugovor ne bi bio registriran, pretpostavljalo bi se da vrijedi zakonski imovinski režim.⁹⁷ To znači da se prema trećoj osobi koja je postupala u dobroj vjeri ne može isticati neregistrirani ugovor.

Prema tome, u Sloveniji, kao ni u Njemačkoj upis u registar nema konstitutivan značaj. U oba sustava ne postoji obveza upisa bračnog ugovora u registar, nego je to samo mogućnost koja je otvorena bračnim drugovima ako žele da njihov bračni ugovor proizvodi pravne učinke u pravnim odnosima s trećima. Ako ugovor nije registriran, on postoji, valjan je, ali djeluje samo u međusobnim odnosima bračnih drugova, dok prema poštenim trećima nema učinak.

Zanimljivo je da izvanbračni drugovi mogu također sklopiti ugovor o uređenju imovinskih odnosa koji nije bračni ugovor u pravom smislu riječi iako se na njega, na odgovarajući način, primjenjuju odredbe kojima je uređen bračni ugovor. Zakonski prijedlog isključuje mogućnost registracije toga ugovora obrazlažući to činjenicom da to ne bi bilo u skladu s poimanjem izvanbračne zajednice kao *de facto* zajednice koja ne proizvodi nikakve statusnopravne učinke.⁹⁸

12.4. Sustav evidentiranja bračnih ugovora u Francuskoj, Španjolskoj i Italiji

U **Francuskoj** se bračni ugovor sklapa u obliku javnobilježničkog akta istovremenom izjavom volje oba bračna druga.⁹⁹ Za sklapanje bračnog ugovora odlučuje se oko 10% bračnih drugova i to u pravilu oni koji imaju imovinu veće vrijednosti ili oni koji su već bili u braku.¹⁰⁰ Činjenica sklapanja bračnog ugovora upisuje se u državne matice na temelju pisane potvrde o njegovu

⁹⁷ *Ibid.*, str. 376.

⁹⁸ V. Obrazloženje prijedloga Obiteljskog zakona http://www.mddsz.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/druz_zakonik_pr_180607.pdf, str. 198.

⁹⁹ Čl. 1394. st. 1. Code civil, v. Majstorović, I., *op. cit.* (bilj. 3), str. 109.

¹⁰⁰ Tako Roca, E., in Hamilton, C. and Perry, A. (ed.), *Family Law in Europe*, Tottel Publishing Ltd, West Sussex 2002., str. 261.

sklapanju koju su nevjesta i ženik dužni dostaviti matičaru koji to upisuje u njihove matice rođenih.¹⁰¹

U francuski pravni sustav je 1999. godine uveden novi pravni institut pod nazivom *pacte civil de solidarité* (engl. *civil solidarity pact*, PACS).¹⁰² PACS se definira kao ugovor sklopljen između dviju punoljetnih osoba različitog ili istog spola radi uređenja zajedničkog života.¹⁰³ Među pravnim učincima toga ugovora su i oni imovinskopravnog sadržaja, a odnose se na zajedničko stjecanje imovine i odvojene imovine partnera.¹⁰⁴ Stranke toga ugovora mogu ugovoriti odstupanja od načela zajedničke imovine koje vrijedi za pokretnine i nekretnine stečene nakon potpisivanja ugovora, te isključiti pojedine predmete iz režima zajedništva.¹⁰⁵ Ta odstupanja unose se u sam ugovor kojim se formira ovaj oblik životne zajednice, no iako se PACS registrira pri nadležnom sudu,¹⁰⁶ registracija se odnosi samo na činjenicu njegova postojanja, dakle ne registrira se njegov sadržaj.¹⁰⁷ Važno je napomenuti da stranke tim ugovorom mogu urediti različita pitanja njihova suživota i posljedice istih, no ne smiju prijeći okvire postavljene zakonom¹⁰⁸.

Prema **španjolskom** pravu bračni drugovi imaju mogućnost ugovoriti neki od zakonom predviđenih režima imovinskih odnosa ili stvoriti vlastita pravila koja će se primjenjivati na njihove imovinske odnose.¹⁰⁹ Bračni ugovor se potpisuje u nazočnosti javnog bilježnika. Kako bi ugovorni režim proizvodio pravne učinke prema trećima, potrebno je da bude publiciran, u protivnom, presumat će se zakonski režim zajednice imovine. Publiciranje se izvodi tako što se bračni ugovor upisuje u državne matice uz činjenicu sklapanja braka, ali i u zemljišne knjige ako se njime uređuju imovinski odnosi glede nekretnina.¹¹⁰

---

¹⁰¹ V. Majstorović, I., *op. cit.* (bilj. 3.), str. 110.

¹⁰² Odrebe o PACS-u nalaze se u posljednjem poglavlju Prve knjige Code civila.

¹⁰³ Art. 515-1 Code civil, v. Alinčić, M., *op. cit.*, (bilj. 53.), str. 1184. i 1185.

¹⁰⁴ *Ibid.*

¹⁰⁵ *Ibid.*

¹⁰⁶ Art. 515-3 Code civil.

¹⁰⁷ Curry-Sumner, I., *All's well that ends registered*, Intersentia, Antwerp-Oxford, 2005., str. 88.

¹⁰⁸ *Ibid.*, str. 89.

¹⁰⁹ Vidi Checa Martinez, M., National Report - Spain, in: Consortium Asser-UCL, Study on Matrimonial Property Regimes and the Property of Unmarried Couples in Private International Law and Internal Law, European Commission, http://ec.europa.eu/justice_home/doc_centre/civil/studies/doc/regimes/spanish_report_en.pdf (2003.)

¹¹⁰ Čl. 1333. Código civil.

Specifičnost španjolskoga pravnog sustava je postojanje više pravnih područja kao posljedice zakonodavnih ovlasti priznatih pojedinim autonomnim pokrajinama. Te različitosti su vidljive i u području imovinskih odnosa bračnih drugova.

Tako primjerice u Kataloniji i na Balearima kao zakonski imovinski režim vrijedi režim odvojenosti imovine, za razliku od većine ostalih pokrajina gdje se, kako smo već naveli, primjenjuje režim zajednice imovine.¹¹¹ Prema podacima za 2001. godinu svaki treći bračni par u Španjolskoj ima bračni ugovor, dok se u Kataloniji u istoj godini svega svaki deseti par odlučio za bračni ugovor.¹¹² Unatoč znatnoj razlici koja je posljedica i različitih zakonskih režima, ali i razlike u ekonomskoj i kulturnoj tradiciji, uočava se trend porasta broja bračnih ugovora ne samo u područjima koja prihvaćaju režim zajednice imovine nego i u onima u kojima vrijedi zakonski režim odvojenosti imovine.¹¹³

U Španjolskoj ne postoji zakonski propis koji bi na nacionalnoj razini regulirao izvanbračne zajednice.¹¹⁴ Posljedica toga jest da se pravni režim za izvanbračne zajednice razvio najvećim dijelom kroz sudsku praksu. Tako je Vrhovni sud u svojim presudama izrazio gledište da se pravna pravila koja se odnose na bračne drugove ne mogu primijeniti na izvanbračne, te da su dopušteni ugovori o uređenju imovinskih odnosa izvanbračnih drugova, a njima se može uputiti na zakonska pravila o imovinskim odnosima bračnih drugova.¹¹⁵ Zakoni pojedinih španjolskih autonomnih pokrajina sadrže neka pravila koja se odnose na ugovore o imovinskim odnosima kohabitanata. Npr. određuju što može biti predmet ugovaranja, što može činiti sadržaj takvih ugovora, koje su granice stranačke slobode ugovaranja i sl. U dostupnim izvorima ne nalazimo podatak o tome je li u nekoj od španjolskih pokrajina predviđen kakav oblik registracije navedenih ugovora.

---

¹¹¹ Roca, E., in Hamilton, C. and Perry, A. (ed.), *Family Law in Europe*, Tottel Publishing Ltd, West Sussex 2002, str. 599. i Lamarca, A., Farnos, E., Azagra, A. and Artigot, M., *Separate Property and Family Self-Determination in Catalonia: A Peaceful Model under a Change?*, Working Paper of Catalan Law No:164, InDret 04/2003, Barcelona 2003, str. 2. - 3.

¹¹² Lamarca, A., Farnos, E., Azagra, A. and Artigot, M., *Separate Property and Family Self-Determination in Catalonia: A Peaceful Model under a Change?*, Working Paper of Catalan Law No:164, InDret 04/2003, Barcelona 2003, str. 7. - 9.

¹¹³ *Ibid.*

¹¹⁴ *Op. cit.*, (bilj. 102.), str. 31.

¹¹⁵ *Ibid.*, str. 32.

Talijanski *Codice civile* propisuje da bračni ugovor mora biti sklopljen u obliku javne isprave, u suprotnom će biti ništetan. Osim toga, za djelovanje prema trećima traži se da činjenica sklapanja bračnog ugovora, datum njegova sklapanja i ime javnog bilježnika koji ga je ovjerio mora biti naznačena na marginama dokumenta koji služi kao dokaz da je sklopljen brak, odnosno ugovor mora biti registriran u državnim maticama.¹¹⁶

U talijanskom pravnom sustavu ne postoje posebne zakonske odredbe o imovinskopравnim učincima izvanbračne zajednice.¹¹⁷ Samo pojedine odredbe Građanskog zakonika i nekih posebnih zakona uzimaju u obzir postojanje takve zajednice vežući uz njihovo postojanje specifične pravne posljedice.¹¹⁸

Zajednička poveznica sva tri sustava je zajednica imovina kao zakonski imovinski režim (s izuzetkom nekih španjolskih pokrajina), nepostojanje posebnog registra bračnih ugovora, te evidentiranje njihova postojanja u državnim maticama, dakle u registrima u kojima se evidentira i činjenica sklapanja braka. Osim toga, upis u državne matice u sva tri je sustava pretpostavka za nastupanje pravnih učinaka ugovora u odnosu na treće osobe. Poseban sustav registracije ugovora o uređenju imovinskih odnosa osoba koje žive u različitim oblicima životnih zajednica izvan braka nije propisan zakonom.

12.5. Sličnosti i različitosti analiziranih sustava

Svim analiziranim zakonodavstvima je zajedničko da propisuju određeni oblik evidentiranja činjenice sklapanja bračnog ugovora. Evidentiranje je pretpostavka za nastupanje pravnih učinaka ugovora prema trećima u svim pravnim sustavima koje smo analizirali, dok u Švedskoj i Danskoj registracija ima ne samo publicitetni učinak, nego je i pretpostavka njegove valjanosti (konstitutivno djelovanje upisa). Upravo u tim zemljama gdje je za nastupanje pravnih učinaka propisana obvezatnost upisa imamo velik broj sklopljenih bračnih ugovora.

---

¹¹⁶ Vidi Majstorović, I., *op. cit.* (bilj. 3), str. 121. i Roca, E., in Hamilton, C. and Perry, A. (ed.), *Family Law in Europe*, Tottel Publishing Ltd, West Sussex 2002., str. 416.

¹¹⁷ Comande, G., National Report - Italy, in: Consortium Asser-UCL Study on Matrimonial Property Regimes and the Property of Unmarried Couples in Private International Law and Internal Law, European Commission, http://ec.europa.eu/justice_home/doc_centre/civil/studies/doc/regimes/italy_report_en.pdf (2003.)

¹¹⁸ *Ibid.*, str. 44.

Javnost registara je daljnja poveznica svih promatranih pravnih sustava. U nekima od njih pravo uvida u stanje registra nije ograničeno samo na činjenicu postojanja bračnog ugovora, nego se proteže i na sadržaj registriranog ugovora (Njemačka, Danska, Švedska).

Glede sadržaja registra, rješenja su različita i uglavnom nije strogo definirano što sve može biti predmet upisa. Kao nadležno tijelo za vođenje registra/evidencije najčešće se pojavljuje sud (Njemačka, Švedska, Danska), zatim tijela nadležna za vođenje registara osobnih stanja građana - matični uredi (Španjolska, Italija, Francuska), dok je u Sloveniji predviđena nadležnost javnobilježničke komore.

Promatrana zakonodavstva uglavnom ne normiraju poseban sustav registracije ugovora o uređenju imovinskih odnosa koje su sklopile osobe koje žive u nekoj od neformalnih životnih zajednica različitih od braka. Takva rješenja posljedica su, među ostalim, priznavanja ograničenih imovinskopравnih učinaka takvih zajednica.

Uzevši u obzir izložena rješenja europskih pravnih sustava, smatramo da bi i u našem pravnom sustavu trebalo pristupiti osnivanju posebnog registra bračnih ugovora, a pri osmišljavanju njegova oblika i sadržaja mogu nam poslužiti neka postojeća rješenja stranih zakonodavstava, dakako uz odgovarajuće izmjene i prilagodbu koji su nužni za njihovo prihvaćanje i primjenu u našem pravnom sustavu.

13. ZAKLJUČAK

Registracija bračnih ugovora u posebnom registru ili u nekom od već postojećih registara osobnih stanja građana postoji u pravnim sustavima europskih zemalja i s te strane ne predstavlja neku novinu. Zajednička značajka registracije u svim analiziranim sustavima je da ona ima značenje posebne pretpostavke za nastupanje pravnih učinaka prema trećima. Tako dolazimo i do razloga za osnivanje posebnog registra bračnih ugovora u našem pravnom sustavu. Razlozi za osnivanje registra bračnih ugovora su viševrsni i brojni. Među njima svakako najvažnije mjesto zauzima činjenica da postojanje na jednom mjestu, prema našem prijedlogu pri HJK, podataka o svim ugovorima o uređenju imovinskih odnosa između bračnih/izvanbračnih drugova i istospolnih partnera stvara veći stupanj pravne sigurnosti, i za ugovaratelje, i za treće osobe u pravnom prometu. Javnost registra, kao nužna pretpostavka za bilo kakva djelovanja registriranih ugovora prema trećima, beziznimno bi trebala vrijediti za jedan, ograničeni

dio podataka iz registra koji bi se ticao stranaka ugovora, te podataka koji se odnose na sam ugovor (datum ovjere i registracije). Uvidom u taj dio registra - glavnu knjigu zainteresirani treći bi dobio obavijest o postojanju ugovora, dok mu nikakva informacija o sadržaju ugovora ne bi bila dostupna. Analizom pojedinih europskih pravnih sustava koji uređuju određene oblike registracije bračnih ugovora uočeno je da neki od njih predviđaju potpunu javnost registra, što smatramo da nije prihvatljivo rješenje za naše pravo jer bi njime doveli u pitanje privatnost stranaka takvih ugovora i zaštitu njihovih osobnih podataka i posljedično umjesto približili, udaljili potencijalne ugovaratelje od sklapanja takvih ugovora. Stoga bi uvid u drugi dio registra, dakle u sadržaj pohranjenog ugovora bio dopušten samo ako su na to pristale stranke ugovora, ali njihov pristanak istovremeno neće značiti da će svatko tko poželi moći imati uvid u sadržaj cijelog ugovora. Rješenjima koje predlažemo naglašava se slojevita zaštita podataka iz ugovora čime se u velikoj mjeri isključuje neovlašteno i nedopušteno zadiranje u osobne podatke subjekata bračnog ugovora. Osim toga, poslovi registracije bili bi povjereni javnobilježničkoj službi koja prema zakonu uživa javno povjerenje.

Glede načina na koji bi u naš pravni sustav bio uveden predloženi registar, donošenje novog zakona koji bi u cijelosti regulirao oblik bračnog ugovora, odnosno pretpostavke njegove valjanosti, čini se kao prihvatljivo rješenje utoliko što time ne bi morali intervenirati u temeljni propis obiteljskog prava, Obiteljski zakon, koji, propisujući mogućnost ugovornog uređenja imovinskih odnosa bračnih, odnosno izvanbračnih drugova, pruža pravnu osnovu i za sustav registracije ugovornih imovinskih režima. No, kada je u pitanju bilo kakvo prikupljanje i obrada osobnih podataka, što podatci o imovini koja je predmet bračnog ugovora nedvojbeno jesu, *lex generalis* jest svakako Zakon o zaštiti osobnih podataka. Navedeni zakon nameće tako voditelju registra dužnost uspostave i vođenja evidencije o temeljnim informacijama o registru, zatim predviđa načine za utvrđivanje povrede prava zajamčenih tim zakonom, ali i sustav sankcija za voditelja zbirke osobnih podataka i korisnika koji nije osigurao odgovarajuću zaštitu osobnih podataka. Zaštita podataka koje bi sadržavao registar se postiže i sankcioniranjem nedozvoljene uporabe osobnih podataka kao kaznenog djela predviđenog odredbama Kaznenog zakona. Pored navedene, odredbama ZOO-a predviđena je građanskopravna odgovornost nesavjesnog korisnika zbog povrede prava osobnosti.

Iako neki od pravnih sustava koji poznaju registar bračnih ugovora ne propisuju obvezatnost upisa ugovora, smatramo da puni značaj i svrhu registar

može ostvariti samo ako svaki ugovor te vrste bude registriran. Na taj način se dobiva potpuna slika imovinskih odnosa bračnih drugova koji su predmet ugovornog uređenja čime se na najefikasniji način može ostvariti zaštita stranaka ugovora i trećih osoba. Dok bi prema bračnim drugovima upis u registar imao konstitutivan učinak i u tom smislu bio pretpostavka njegove valjanosti, što je potrebno zakonski posebno urediti, prema trećima bi registracija imala učinak obavijesti kako bi se izbjeglo stvaranje konkurencije ostalim registrima i time umjesto povećalo, dovelo u pitanje pravnu sigurnost.

Budući da se na imovinske odnose izvanbračnih drugova te partnera u istospolnoj zajednici primjenjuju odredbe Obiteljskog zakona o imovinskim odnosima bračnih drugova, i tim pravnim subjektima bi trebalo omogućiti registraciju ugovora o uređenju međusobnih imovinskih odnosa. Razlozi koji opravdavaju upis bračnog ugovora u spomenuti registar na odgovarajući način vrijede i za registraciju ugovora sklopljenih između osoba koje žive u ovim faktičnim zajednicama uređenim zakonom. Problem koji je potrebno prethodno riješiti jest kako utvrditi da su osobe koje su sklopile jedan imovinskopravni ugovor doista osobe koje žive u izvanbračnoj odnosno istospolnoj zajednici. Nedostatak čvrstog dokaza o postojanju neformalne zajednice, odnosno preciznije, pretpostavki za nastupanje njezinih zakonom priznatih učinaka, u ovom slučaju bi mogla nadomjestiti odgovarajuća izjava takvih osoba dana pred javnim bilježnikom u trenutku sklapanja ugovora. U protivnom, ako takva izjava izostane, ugovor ne bi imao značenje imovinskopravnog ugovora uređenog posebnim propisom, nego bi to bio ugovor na koji bi se primjenjivale odredbe općega građanskog prava i kojemu, prema tome, ni ne bi bilo mjesto u ovome registru.

Možemo zaključiti da su prednosti registracije bračnih ugovora i ugovora o uređenju imovinskih odnosa izvanbračnih drugova, te partnera u istospolnoj zajednici mnogobrojne i široke. One se odražavaju ne samo u sferi internih odnosa ugovornih stranaka, nego i u odnosu prema trećim osobama koje će dolaziti u priliku sklapati pravne poslove s njima, a time posredno pridonose podizanju i općeg stupnja pravne sigurnosti u pravnom prometu, a što je osnova za pravilno i efikasno funkcioniranje pravnog sustava u cjelini.

Summary

Anica Čulo*
Ivan Šimović**

**REGISTER OF MARRIAGE CONTRACTS AS A CONTRIBUTION
TO SECURITY OF LEGAL TRANSACTIONS**

The trend of the ever greater presence of contractual regulation of property rights in marital, extramarital and same sex relationships, which are so widespread in West European countries, has now also reached Croatia. Persons that have established such relationships are taking advantage of their legal rights and contractually adjusting the legal regime for regulating property relations to their own needs, to the extent, of course, in which this is legally permissible. In the new circumstances, the authors consider that the establishment of marriage contract registers is useful, even indispensable, and they point to a large number of positive effects that such registers could provide by increasing legal security in legal transactions.

The work considers the possible ways of introducing the proposed register into the Croatian legal system and the subsequent adjustment which would have to be made in the existing legislation. Proposals are given as to how the register should be structured, and also how it should be administered and by whom. These proposals also stress the need for a multi-level protection of the contractual data, which would largely exclude unauthorized and inadmissible encroachment on the personal data of the subjects of the marriage contracts. The central part of the paper deals with matters of responsibility, consequences and sanctions in cases of misuse of data contained in the register both on the part of negligent users and also of the register's administrator.

A detailed analysis is given of the problem of registering contracts on regulating property relations between extramarital and same-sex couples and the authors also cover the registration of marriage contracts of an international character. The last part of the paper covers systems of registration of marriage contracts in some European countries and points to solutions that might help define the form and content of future Croatian registers of marriage contracts.

Key words: register of marriage contracts, marriage contracts, registration

---

** Anica Čulo, LL. B., Assistant Lecturer, Faculty of Law, University of Osijek, Radićeva 13, Osijek

** Ivan Šimović, LL. B., Assistant, Faculty of Law, University of Zagreb, Trg maršala Tita 14, Zagreb

Zusammenfassung

Anica Čulo*
Ivan Šimović**

**DIE EINFÜHRUNG EINES EHEVERTRAGSREGISTERS
ALS BEITRAG ZUR SICHERHEIT IM RECHTSVERKEHR**

Der Trend der zunehmenden vertraglichen Regelung der vermögensrechtlichen Beziehungen in ehelichen, nichtehelichen und gleichgeschlechtlichen Gemeinschaften hat aus den westeuropäischen Ländern auch nach Kroatien übergegriffen. Die Partner in einer dieser Gemeinschaften nutzen die gesetzliche Möglichkeit, den gesetzlichen Güterstand natürlich im Rahmen des gesetzlich vorgesehenen Spielraumes ihren jeweiligen Bedürfnissen anzupassen. Angesichts dieser neuen Umstände halten die Autoren dieses Beitrags die Einführung eines Ehevertragsregisters für nützlich und sogar erforderlich und weisen auf eine ganze Reihe positiver Auswirkungen im Sinne einer Verbesserung der Rechtssicherheit im Rechtsverkehr hin, die auf diesem Wege zu erreichen wären.

In diesem Beitrag werden mögliche Modalitäten erarbeitet, wie das vorgeschlagene Register in das kroatische Rechtssystem eingeführt werden könnte, sowie welche Änderungen in der positiven Gesetzgebung dies zur Folge haben müsste. Der Vorschlag enthält ebenfalls den Aufbau des Registers, die zuständigen Behörden und die Führungsweise. Die Regelungen für einen komplexen Datenschutz bezüglich der Verträge nehmen einen wichtigen Platz ein, so dass unbefugte und unzulässige Zugriffe auf die persönlichen Daten der Ehevertragspartner weitgehend ausgeschlossen wären. Im zentralen Teil der Arbeit werden die Wirkungen der Eintragung der Eheverträge in dieses Register analysiert sowie Fragen der Verantwortung, Folgen und Sanktionen im Falle des Missbrauchs von Daten aus dem Register sowohl durch böswillige Nutzer als auch durch die registerführende Behörde erörtert.

Besonders wird das Problem der Eintragung von Verträgen erarbeitet, die der Regelung der vermögensrechtlichen Beziehungen zwischen den Partnern nichtehelicher beziehungsweise gleichgeschlechtlicher Gemeinschaften dienen. Ebenfalls behandeln die Verfasser die Eintragung von Eheverträgen mit internationalem Bezug. Der letzte Teil des Beitrags ist der Darstellung der Systeme zur Registrierung von Eheverträgen in anderen europäischen Staaten gewidmet, wobei versucht wird, die Regelungen hervorzuheben, die helfen können, Form und Inhalt eines zukünftigen Ehevertragsregisters in Kroatien zu bestimmen.

Schlüsselwörter: Ehevertragsregister, Ehevertrag, Eintragung

---

* Anica Čulo, Diplom - Juristin, Assistentin an der Juristischen Fakultät in Osijek, Radićeva 13, Osijek

** Ivan Šimović, Diplom - Jurist, Assistent an der Juristischen Fakultät in Zagreb, Trg maršala Tita 14, Zagreb